

# **Kurdish Readers**

## **III. Kurdish Short Stories**

**Edited with Notes  
and Vocabularies by  
Jamal Jalal Abdulla  
and  
Ernest N. McCarus**

Copyright © by The University of Michigan 1967  
All rights reserved  
Library of Congress Catalog Card No. 67-14742  
Published in the United States of America by  
The University of Michigan Press and simultaneously  
in Rexdale, Canada, by Ambassador Books Limited  
Manufactured in the United States of America

*This work was developed pursuant to a contract between the United States Office of Education and The University of Michigan and is published with permission of the United States Office of Education.*

## PREFACE

In 1960, the Office of Education (Department of Health, Education, and Welfare) proposed that Ernest N. McCarus, Associate Professor of the Department of Near Eastern Languages and Literatures at The University of Michigan and a recognized authority in Kurdish, begin the preparation of a Basic Course and a series of graded Readers for the instruction of students in that language. In the subsequent contracts between the Office of Education and the University, Professor McCarus was designated "Principal Investigator."

With the hearty cooperation of the Ministry of Education of the Republic of Iraq, Professor McCarus obtained for two years (1960-1962) the services of a native Kurdish scholar, originally of Sulaimania, Iraq, Mr. Jamal J. Abdulla, then teaching (and currently Lecturer) in the Higher Institute of Languages of the University of Baghdad. Mr. Abdulla became Co-editor of the majority of the volumes produced under the contracts, selected most of the articles chosen for analysis, and under the supervision of Professor McCarus prepared for them the accompanying exercises and drills. The Department and the University hereby expresses its sincere gratitude to the Iraqi Ministry of Education and the University of Baghdad for making possible this advantageous collaboration.

The Department and the Editors give special recognition to Mrs. Jannat Sirous Balandgray, a Persian and herself a student of Kurdish, who typed all the Kurdish language texts and provided significant assistance in the editorial preparations and the overall format. A similar debt must be acknowledged to others who participated in the construction of the glossaries: to Miss Nancy Kubany, who typed the English and Kurdish transcriptions; to Miss Selma Khammash, who typed the Kurdish language materials; and to Mr. Hamdi Qafisheh who, though without a knowledge of Kurdish, gave careful attention to their proofing.

The Department of Near Eastern Languages and Literatures is proud that one of the permanent members of its instructional and research staff, Professor McCarus, has thus brought to successful completion a series of volumes devoted to the study of a language, Kurdish, which (though spoken by a substantial number of people in the Near East) has received comparatively little attention hitherto in the United States.

Ann Arbor, Michigan

May 31, 1966

George G. Cameron,

Chairman, Dept. of Near  
Eastern Languages and Literatures



## INTRODUCTION

This reader is one of a series of books prepared for the instruction of Iraqi Kurdish:

1. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Basic Course. (Dialect of Sulaimania, Iraq), University of Michigan Press, 1967.
2. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. I, Newspaper Kurdish. University of Michigan Press, 1967.
3. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. II, Kurdish Essays, University of Michigan Press, 1967.
4. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. III, Kurdish Short Stories, University of Michigan Press, 1967.
5. Ernest N. McCarus, A Kurdish-English Dictionary (Dialect of Sulaimania, Iraq), University of Michigan Press, 1967.

The Basic Course follows the audio-lingual approach in teaching the phonology, basic structure, and useful vocabulary of the speech of the educated native of Sulaimania, Iraq. The writing system and an introduction to written Kurdish are also included. The Kurdish Readers assume mastery of the contents of the Basic Course and provide readings in three prose genres. Newspaper Kurdish contains twenty-eight selections on a variety of topics from the newspapers Zhîn and Khebat, as well as exercises for classroom use. Each selection in Essays and Short Stories is accompanied by a set of vocabulary and notes presented in order of occurrence in the text. The vocabulary of all these materials, together with additional items from other newspaper sources or recorded from the speech of natives of Sulaimania, is included in the Kurdish-English Dictionary.

\* \* \*

The Kurds are an important minority occupying significant amounts of territory in Turkey, Iraq and Iran, and lesser amounts in Soviet Armenia and Syria. While they have maintained their linguistic and cultural integrity over several millennia, it is only in this century that they have developed what can be called a flourishing literary life. The beginning of this period can perhaps be placed at 1898, when Mihdet Bey Bedir-Xan founded in Istanbul the short-lived Kurdistan, the first Kurdish-language newspaper.

It was after World War I in Iraq and Soviet Armenia, however, that Kurdish literature found soil for rapid growth. In Iraqi Kurdistan Kurdish was made the exclusive language of instruction in the early grades, Arabic being introduced after the fourth year. Thus, there developed during the 1930's a literate body of Kurds large enough to support a newspaper as well as some monthly periodicals and an occasional monograph. Kurdish was also taught in schools of the Armenian SSR, where the Kurds constituted a very small minority.

After the July 14 Revolution of 1958 Kurdish literature flourished in Iraq. Many new newspapers and magazines joined those already in existence, and large numbers of books and pamphlets were published in various parts of Iraq. There were anthologies of poetry, short stories, essays, translations, etc., on a variety of subjects and themes. The dominant theme however, is Kurdish nationalism, which included the Kurdish language and traditional Kurdish values. For detailed and systematic treatments of this movement, see the Bibliography below.

The stories in this collection are written in the Kurdish dialect of Sulaimania, the language of official publications and textbooks in Iraq. They represent a variety of themes: **سەیرانی من** recalls the past glories of the Kurds. The second story, **بو خویی** is a human interest vignette of a man who suddenly finds himself the luckiest person in the world. **قارمانی ئافره تیکی کورد** depicts a woman's moral courage under the most trying circumstances. The fourth story **؟ گوا کورره که م؟** is based on a flood and personal tragedy resulting from it. **شاللا سواری که ریکیشیان بکردیتایه** is a humorous story within a story, a story-telling technique in typical Kurdish tradition (complete with beating). The last story **راوه ژیشک** is another humorous tale involving human relationships.

Each selection is followed by vocabulary and notes in order of occurrence in the text. All but the most basic vocabulary items are glossed, usually only the first time it occurs in the text. An understanding of grammatical structures is assumed; however, difficult or ambiguous passages are often translated for the reader. Although the selections are graded by length, each article is glossed independently of the others, so that they may be read in any order desired.

Written Kurdish has not yet settled on a single orthographic convention. The texts in this reader are reproduced exactly like the original, except for obvious typographical errors. Words are listed in the glossaries in their dictionary forms -- singular nouns and adjectives, verbs in the infinitive form, with the present tense stem given in parenthesis. However, present stems are not normally given for the following very common verbs: **bún**, **bunəwé**, **dán**, **kəwtín**, **kirdín**. The Kurdish listing and the phonemic transcription do not necessarily agree: the former gives the item as an independent word, i.e., as a Kurd might refer to it, while the latter gives the precise form and order of constituent elements as it occurs in the passage in question. For verbs, the Kurdish normally represents an infinitive, which can be used as any

other noun, as ʔagabún lə 'consciousness of s.th.', while the transcription gives its structure as a verbal phrase ʔaga lə... 'bún' to be conscious of s.th.'; or, it may be transcribed as an infinitive if it is so used in the passage in question. The transcription also differs in that it represents at times the spoken form, as opposed to the literary form, which is then presented in brackets, as čəŋ [čənd]. Parentheses denote optional omissions; thus nāw(d)a=nāwda or nāwa. Three dots ... indicate the position of the object. The vocabulary of all the selections is included in the Kurdish-English Dictionary.

E.N.M.

## Bibliography

- Thomas Bois, O.P. Connaissance des Kurdes, Beirut, Khayat's, 1965.
- \_\_\_\_\_ L'Ame des Kurdes à la lumière de leur Folklore, Beirut, 1946.
- \_\_\_\_\_ "Coup d'oeil sur la littérature kurde," Al-Machriq, 49: 201-239 (1955).
- \_\_\_\_\_ "Les Kurdes. Histoire, Sociologie, Littérature, Folklore," Al-Machriq, 53: 101-147, 266-299 (1959).
- \_\_\_\_\_ "Bulletin Raisonné d'Etudes Kurdes." Al-Machriq, July-October 1964, 527-670.
- Major C. J. Edmonds, Kurds, Turks and Arabs. (Politics, Travel and Research in North-Eastern Iraq, 1919-1925). London, 1957.
- E. N. McCarus, "Kurdish Language Studies," Middle East Journal, Summer 1960, pp. 325-335.
- Basile P. Nikitine, Les Kurdes. Etude sociologique et historique. Paris, 1956.

## Abbreviations

adj.	adjective
approx.	approximately
Ar.	Arabic
conj.	conjunction
dial. var.	dialectal variant of
dim.	diminutive
foll.	following
inf.	infinitive
intrans.	intransitive
masc. n.	masculine name
n.	noun
onom.	onomatopoeia
o.s.	oneself
pass.	passive
pl.	plural
pres.	present stem
pron. suff.	pronominal suffix
s.o.	someone
s.th.	something
subjunct.	subjunctive
Sul.	Sulaimania
trans.	transitive
voc.	vocative



## CONTENTS

	Page
Preface .....	iii
Introduction .....	v
Selection	
1. Professor F. ....	1
"My Outing" .....	سەیرانی من
2. Muharam Muhammad Amin .....	13
"Selfishness" .....	بر خویی
3. A. B. Hawre .....	28
"The Bravery of a Kurdish Woman" .....	قارمانی ئافره‌تیکی کورد
4. Mustafa Salih Karim .....	47
"Where Is My Son?" .....	کوا کورره کهم ؟
5. Medya .....	64
"I Wish They Had Even Ridden You on a Donkey" .....	شاللا سواری که ریکیشیان بکردیتایه
6. 'Ala'uddin Sajadi .....	90
"The Snipe Hunt" .....	راوه ژیشک



سله يعانی : ماموستا - ف -

- ۲ تافی شوخی به هاره ، چریسکه ی ئاوه ، سه وزه گیای راخراوه ، شه پۆلی  
پرشنگی خوژه ، خه رمه نی گولا له یه ، قه له مباری کارژوله ی قه دپاله ، له ره ی  
شمشاله ۰۰۰ به کورتی به هاری کوردستانه وه زار دل عاشقی ئه بی له جوانییا .
- ۳ ئیمه ش گه رمه ی سه يرانه که مانه ، له به رده می ماله کانی "قه لا چوالان" داله  
۴ گوی چه مه که کراوه به به زم وه له په رکێ ییک نه بیته وه . له ولا شه وه سییره ی  
سه ماوه ره ، ده نگی قه تارو خاله ی ریباره ، یاریه ، نیشان شکاندنه ، خوشیه  
۵ لیشاوی شادمانیه . نازانم چون بوو نه ختی له کور دور که وتمه وه و رووه و گرده که ی  
به رده م م م نا به ده م رویشته وه چاوێکم به هه ر چوار لای خو ما گیرا سه ير ئه که م  
تا چاو برکا جوانیه ، ئه م هه موو گوله هه مه ره نگه یه به ناویه کا چوو ئه لسی ی  
به رگی کچه کوردی دل ته ری ئال و والا پۆشه ، به م جوانیه وامه ست بوو بووم ئاگام  
له خوم نه مابوو کاتیکم زانی به ردی له ژیر پیما خزاو هی نامیوه سه رخوم سه ير ئه که م  
گورستانیکه تاک و ته رای گوره کانی کیلی ته وادی پیوه یه و ئه وانی تریشی هه رواوورد ،  
به ردوله ته کیله ، سه ریکم راوه شان وه ک بعه وی ته می ووریوون له که له م ده رکه م  
ئعجا سه رنجیکی دورو د ریثم لی دا سه ير ئه که م ئاوینه ییکه چه ند روود راویکی سی  
رابورد وی تیا دیاره ، ناچار له عاستی خوم چوار مه شقی لسی ی دانیشتم و بی چاو  
تروکانن روانیمه شیوه ی کونی ئه م گورستانه ی بیرو هوشی بو سه ده ها سالی  
رابورد و ئه گیرایه وه ۰۰۰ بو ژوانسی ته خت و به ختی "بابان" هه رله گه ل  
ووشه ی بابان و ته خت و به ختی قه لا چوالانم هات به بیرا ئیتر نیگاری به هارو  
دیمه نی لاله زارم له مېشکا سر رایه وه ، مه لی خه یال برد می بو شوینیکی تر ،  
۶ بو سه يری دیمه نیکی هه زارقات جوانتر . بو سه يری "قه لا چوالان" ی بیسکه ی  
۷ شیرانی بابان ۰۰۰ ئه وه تا ئه وه ده سته کوری شان و باهو پته وی مه چنه ک  
۸ ئه ستووری بالا هه لچووی به جه وه ره . ئه وه ده سته سواره ی ووریا و زیت و

- به هه لپه یه سه یری که چه ند رېک و مل به رز رووبه رووی لوتکه که ردن که شه کان  
وه ستاوون وه ک به لېنیا ن دابی به یه ک که هه رگیزاو هه رگیز مل شور نه که ن و  
سه ربوکه س دانه نه وېنن ۰۰۰ ئە وا ده نگ له که ره ناوه هه ستاو که ژاوه ی ۹
- پاشای بابان له باره گای خویه وه رووه و مه شق گاهی له شکر رووی ئە وه تاوا  
گه یشته ناویان وله گه ل گه یشته هه موو وه ک سنگ بووی چه قین و ده نـگ  
له داروبه رده وه بیټ ده نگ له وانه وه نایه ۰ ئە وا پاشا دوا ی گیرانی چاویکی ۱۰
- شادمانی پیاپانا وه ک شیر نه رانی و ووتی : ئیمه ی قه لای سه ختی ئـم  
نه ته وه یه ۰۰ ئیمه ی په رښنی ئە م کورد ستانه ، نایه لېن هه تا هه تایی بستیکي  
به فیرو بروا و نینوکیکی زه وت کری ۰۰ ! هه ره وندە م گووی لی بوو و هیچی تر ۱۱
- چونکه یه کی له سه یران که ره کان بانگی کردم و به و ده نگه ش هینامی یه وه بو ئە م  
ژیانه ی ئیستا ! بو ئە م قه لآ چوالان و کورد ستانـه ی ئیستا ۰۰ ! منیش ۱۲ ، ۱۳
- به ده نگه که وه چووم و به ده م رویشته وه دوا قسه که ی پاشای بابانم له گووی دا  
ئه زرنگایه وه که ئە ی ووت : " نایه لین بستیکي ئە م خاکه به فیرو بروا " هـ ر  
ئه وندە م له ده ست هات زه رده خه نه ییکی پرته وس هاته سه ر لیوم و له به ر  
خۆمه وه ووتم : ئە مېش سه یرانی ئیمه ۰۰

له گوڤاری (هیوا) لاپه ره ۱۸-۲۰ ژماره ۳

سالی ۱ که ئە کاته سالی ۱۹۵۷ وه رگیراوه

1	سەيران	səyrán 'picnic, outing'
2	تاف	táf 'prime; height'
	شوخی	šoxí 'elegance; beauty'
	چرىسكە	čřriské 'chirp'; here: 'ripple'
	گىيا	gyá 'grass'
		گىيا "green grass"
	راخراو	řaxřráw (pass. part. of řa xřstín) 'carpeted'
	شەپول	šəpól 'wave'
	پىرىشنىڭ	přřšín 'radiation; ray'
	خور	xór 'sun'
	خەرمەن	xərmén 'joy; myriads'
	گولالە	golalé 'red anemones'
	قەلەمباز	qələmbáz 'hopping, jumping, gamboling (n.)'
	كارژولە	karžolé 'kid, young goat or sheep'
	قەدپال	qədpál 'mountain slopes'
	لەرە	ləré 'vibration'; here: 'melodies'
	شىمال	šřmšál 'musical pipe, made of either metal or wood; flute'
	بە كورتى	bə kurtí 'in short'
	دل	díl 'heart'
	عاشق	ʼašřq 'lover'
	عاشق بون	ʼašřq-i bun 'to be, fall in love with s.th.; to be enchanted by'
	جوانى	jwaní 'beauty'

3	گه رمه	germé 'the peak of activity; high spot, climax'
	له به رده می دا	lə bərdém-i...da 'in front of'
	مال	mál 'house'
	قه لا چوالان	qəlačwalán 'Qalachwalan' (name of a place near Sulaimaniya)
	گری	gwé 'shore; bank; brink; edge'
	چه م	čém 'small river'
	گری چه م	qwečém 'bank of a small river'
	به زم	bézim 'hilarity; gaiety'
	هه لپه رکی	hélperké 'dancing (n); folk dancing (n.)'
	نه بیه وه	nébetəwə 'which will not happen again; superb, unequaled'
4	له ولا شه وه	léwlašəwə 'on the other side also'
	سییره	siré 'hiss, hissing (n.)'
	سه ماوه ر	semàwér 'samovar'
	قه تار	qetár 'a kind of Kurdish song; caravan'
	خاله ی ریبوار	xalə-i řebwar 'a Kurdish song (calling to a man on a journey: "O! you traveler!")'
	یاری	yarí 'game'
	نیشان	nišán 'target'
	شکاندن	škandín (šken-) 'to break'
		"target shooting" نیشان شکاندن
	خوشی	xoší 'pleasure; joy'
	لیشاو	lešáw 'great flow; down-pour'
	شادمانی	šadīmaní 'happiness'
5	نازانم چون بوو	nàzanīm čón bu "I don't know how it happened that..."

(5)	نه ختی	néxte 'a little'
	کور	kór 'group (of people); center of activity'
	له دور که وخته وه	lə...dur kəwtnewé (kəw-) 'to go away from; to become separated from'
	رو ووه	řuwéw 'towards'
	مل	míl 'neck'
	مل نان	míl nán (ne-) 'to go, walk; to lead the way; to follow one's nose'
	به دهم	bedém 'along with, while (in the process of)'
	به دهم رویشته وه	bedém řoyštnéwə 'while walking'
	چاو گیران	čaw gerán (ger-) 'to look'
		به هر چوار لای خودما "on all four sides, all around myself"
	سه یر کردن	səyr kirdín 'to behold; to look; to see'
	بر کردن	bĩř kirdín 'to be able to do s.th., usually to walk a great distance'
		تا چاو برکا "as far as the eye could see"
	همه	hemé 'of all; having all'
	همه ره نکه	hemereŋé 'of all kinds of colors, multi-colored'
		به ناو یه کا چروه be nàw yéka čuwə "...have been interwoven with each other"
	ئه لی ی	ʔəléy 'you would say, one might say; as if'
	به رگ	bérg 'dress; clothes'
	دل ته ر	dĩltér 'sprightly, gay'
	نال و والا	ʔáluwala 'multicolored, colorful'
	پوش	-póš (suffix) '-clad, wearing...'

(5) ئال و والا پوش	ʔaluwalapoʃ 'wearing or clad with multi-colored clothes'
وا	wá 'already'
مه ست بوون	(bə...) məst bún 'to be, become drunk, intoxicated (with)'
ئاگا ... بوون	ʔaga læ...bún 'to be aware, conscious of'
	ئاگام له خوم نه مابوو "I was no longer conscious of myself"
كات	kát 'time; period of time'
	كاتيكيم زانسي "before I realized it, all of a sudden"
به رد	bérd 'stone'
له ژير ... دا	lə žer...(d)a 'beneath, under'
پي	pé 'foot'
خزاندن	xīzandín (xze-) 'to slip'
هينانه وه سه ر خوي	henanəwə sər xóy 'to bring s.o. back to consciousness'
گورستان	gorstán 'graveyard, cemetery'
تاك و ته را	takutérá 'several individual ones, scattered along time and space; some; a few'
گور	gor 'grave'
كيل	kél 'gravestone'
ته واد	təwáw 'complete'
	کيلي ته وادی پيروه يه kel-i təwáwi péwəyə "...have complete gravestones on them"
وورده به رد	wīrdəbárd 'little stones; small pieces of stone'
له ت	lét 'half-'
سه ر	sér 'head'



(5) را وشاندن	řa wəšandín (-wəšen-) 'to shake (trans.)'
وهك	wék (foll. by subjunct.) 'as if'
ته م	tém 'haze, mist, fog'
ور ربوون	wiřbún 'dizziness, giddiness, vertigo'
كهله	kellé 'pate; skull'
دهر كردن	dər kirdín 'to dispell, expell'
سهرنج لی دان	sərĩnj le dán 'to look at with great care, examine critically'
دوور ودریژ	dùrudĩréž 'far and wide; at length'
ئاوینه	ʔawené 'mirror; reflection; true picture'
رو و دراو	řudĩráw 'event'
رابوردوو	řaburdú 'past, gone by'
تیا	tyá 'in it'
دیاره	dyáre 'it is to be seen; it is visible, clear'
ناچار	načár 'unable to do otherwise; forced by the situation; in spite of oneself'
عاست	ʕást 'specific position or place'
	چو ار مه شقی "In my place, right where I was"
	čwarməšqí 'cross-legged'
تروکانن	tĩrukandín (truke-) 'to wink, blink'
	بی چاو تروکانن "without blinking an eye"
روانین	řwanín (řwan-) 'to glance over, survey'
شیوه	šewé 'appearance, semblance'
بیر	bír 'memory'
هوش	hóš 'feeling (n.)'
سه ده ها	šedəha (foll. by sg.n.) 'hundreds of...'

گیرانه وه	geranewé (ger-) 'to relate; to bring back'
ته خت	téxt 'throne'; here: 'kingdom'
به خت	béxt 'lot, luck'; here: 'majesty, grandeur'
بابان	babán 'Baban', a Kurdish family that once ruled the part of Kurdistan that included Sulaimaniya
	هه ره گه ل و وشه ی . . . هات به بیرا "the mere mention of the word Baban brought...to my mind"
ئیتیر	ʔitîr 'what is more, moreover; then'
نیگار	nigár 'picture; portrait'
دیمه ن	dimén 'appearance; scenery'
لاله زار	lalezár 'garden of flowers'
میشک	mešîk 'brain'
سرینه وه	sîrinewé (sr-) 'to erase, expunge'; pass.: sîrranewé
مه ل	mél 'bird'
خه یال	xeyál 'imagination'
بردن	bîrdîn (bē-) 'to take away; to carry away'
شوین	šwén 'place'
سه یر	séyr 'sight, view'
	بو سه یری "in order to see"
قات	qát (following a numeral) '-fold'
6 بیشه , بیشکه	bešé, bešké 'den, lair'
شیر	šér 'lion'
7 ئه وه تا	ʔewetá 'there he is, there is...'
ده سته	dəsté 'set (of items); group'
کورر	kuř 'boy; youth'

شان	šán 'shoulder'
باهو	bahú 'the arms and shoulders (characteristic of strength)'
پتو	pítów 'strong, solid, not flimsy or hollow'
مه چه ك	měčók 'forearm; arm'
ئه ستور	ʔəstúr 'thick'
	"having powerful arms"
بالا	balá 'height'
مه لچوو	həlčú 'shooting up'
	"tall"
جه وهه ر	jəwhér 'essence'
	"keen; of powerful personality"
سواره	swaró 'equestrian, horseman, rider'
8 وریا	wiryá 'smart, bright, astute'
زیت	zít 'agile; quick'
به هه لپه	bə həlpé 'gallant; heroic'
	"look at them! See how..."
ریك	řék 'straight; direct'
مل به رز	mĭlbérz 'stiff-necked, with head erect, i.e. fearlessly'
روو به روو	řu bə řú 'face to face, facing each other'
لوتكه	lutké 'peak (of a mountain)'
وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stand'
گه ر دن كه ش	gərdĭnkóš 'threatening; obstinate'
به لین دان به	bəlen dán bə 'to promise s.o.'

as if they have promised each other" وهك به لينيان دابی به یهك

"never at all" هه رگیز او هه رگیز

شور کردن

šor kirdīn 'to bend; to lower'

"to bend the head for; to bow down to" مل شوپ کردن بو

دانه واندن

da newandīn (nəwen-) 'to bring down; to lower'

9 که ره نا

kərená 'horn, bugle'

هه ستان

hestán (həl-s-) 'to arise'

که ژاوه

kəžawé 'sedan chair'

پاشا

pašá 'king; pasha; ruler'

باره گا

barəgá 'royal palace'

مه شقگاه

məšīqgáh 'drill grounds, parade grounds (mil.)'

له شکر

leškír 'army'

"now he has arrived among them" واگه یشه ناویان

گه یشان

geyštīn (gə-) 'to arrive; arrival'

سنگ

sīŋ 'peg; stake, pole'

چه قین

čəqín 'to stick into; to ram; to be planted'

"They were so quiet you could hear a pin drop." ("They would not have made a sound even if the trees and stones had begun to speak") دهنگ له دار و نایه

10 شادمانی

šadīmaní 'happiness'

"after surveying them with a happy eye" دواي گیرانی چاویکی شادمانی

نه راندن

nərandīn (nəren-) 'to roar'

قله

qelá 'fort'

	سخت	séxt	'strong, powerful; invincible'
	نه ته وه	netewé	'race; nation'
	په رژین	peržín	'fence; guarding wall, usually of thorns, etc.'; here: 'bastion, bulwark'
	هیشتن	heštín (yəl-)	(foll. by subjunct.) 'to permit, allow'
	هه تاهه تایی	heta hetayí	'forever, from now till eternity; (with neg.) never'
	بست	bíst	'span (measurement)'
	فیرو	firó	'free, gratis'
	رویشتن	řoyštín (-řo-)	'to go', i.e. from our possession
	نینوک	ninók	'fingernail, nail'; here: 'a pinch of earth'
	زه وت کردن	zəwt kirdín	'to invade; to take away by force, usurp'
11	ئه وه نده	ʔewəndé	'that much, so much'
	هیچی تر	hič-itír	'nothing more, nothing else'
	سه یران که ر	seyrankér	'picnicker'
	هینانه وه	henanewé	'to bring back, return s.o.'
	ژیان	žiyán	'life'
13		چوم	"I went towards the voices"
	دوا	dwá	'last, the hindmost, final'
	زرنگانه وه	zĩrĩnanewé (zrĩne-)	'to rattle; to ring'
	له ده ست هاتن	lə dèst hatín	'to be able to'
	زه رده خه نه	zérðexənè	'smile'
	پر	pĩř	'full(of)'

(13)      ته وس      téws 'derision, scorn, sarcasm'  
          لـيو      léw 'lip'  
    "I said to myself" له به رخومه وه ووتسم

محرم محمد امین

خوله، هه رچه نده ته مه نی گه یشتبوه "۴۰" سال به لام هیشتا  
دلی زورزه رقی بو، له کاتی ئیش کردنیا په ست و دل ته نگ نه بوولسه به ر  
به رگه شررو وره پیسه کانی وخوا خوی نه وه ی بووکات خیرا برؤا وئیش به  
تال بی به رگه پاک و ته میزه ووتو کراوه که ی له به ربکاوسه ری چه وربکاودای  
بهیننی و بوین باعیکی وورشه دار له مل بهه ستی و پیلاوه کانی به بوياخ بریقه دار  
بکاوبگه ری به شه قامه کانداه موچه که ی که مانگی "۱۰" دینار بووه هه ره شی  
را زاند نه وه ی خو ی نه کرد، نوستن و خوار دینشی له سه ر پیره ژنه که ی  
دایکی بوو که نان که ری مالان بوو.

گه لی تیواره له شه قامی مه وله وی چاوم پی ی نه که وت جگه ره یه کی  
(گریفن) به لای لیویه وه به قیت و قیزی پیاسه ی نه کرد نه ت وت یه کیکه  
له فه رمان به ره گه وره کان . وه له به ره وه ی هه ردو کمان له یه ک دایه ره دا  
بووین هه رکه منی بدیایه نه ختیک لام رائه وه ستا وه نه دی ووتی قوتی  
بو نه کردم و به جی ی نه هیشتم .

تیواره یه کیان هات به لام زور گوررابو، خو شی یه کی قول له  
ده روونی یه وه کاری نه کرده سه ر روخساری، رره نگیکی گه شی تال هه ل  
گه راوی لی نیشتبوو؛ چاوه کانی نه بریقایه وه، وه کو منال نه تریقایه وه، نه و  
رؤزه ش بیتاقه ی هایبه خت را کیشرا بوو، له دلی خوما ووتم هه بی ونه بی به ختی  
کراوه ته وه بو یه لیم پرسى !

-: وا دیاره له را کیشانسی ئیمرودا بتاقه یه کت بو ده رچوه ؟

- ۷ به فیزیکه وه ووتی :
- ۸ - : بتاقه ی چی ! له بتاقه زیاترم ده ست که وتوه . . . ئاگات لـ
- ۹ چی یه ! بوم به شت ، شت . بوم به پیاویکی به رزی ریز لیگراو له ناوخه لکیدا ،
- ۱۰ ئیستا خه لکی به پی ی ئیشه که م سه یرم نا که ن به لکو به پی ی پیاوه تی خـوم
- ۱۱ نرخدارم ئه که ن . . . کوی بکره تا بو تی بگیری مه وه بزانه چی رویداوه . . . چون
- ۱۲ ئیستا خه لکی سه یرم ئه که ن . . . به راستی ئه مه شتیکی زور په نهانه خوشم
- سه رم لی ده رناچی . . . چون وا گورجی ئه م مه ردومه ئه گورری ! ؟
- ۱۳ پی که نی ، به لام پیکه نینیکی به کول ، له پاشا ده ستی کـرده وه به
- قسه کـردن !
- ۱۴ - : د وینی لام وایی هه ر له م کاته دا بوو له لا کولا نیکدا دووکا نیـکم
- ۱۵ به رچاو که وت ویستم شخاته یه کی لی بکرم ، خاوه نه که ی به رزه پی لـ به رم
- هه لساو زور به ریزه وه سلاوی لیکردم و به به گم به گم به ده ورما هات وداوای لی
- ۱۶ کردم لای دانیشم بوئه وه ی که وره ی بکه م هه ر وه کو خوی ووتی ! ، ئـه وه ی
- راستی بی شه رم کرتی به گورجی شخاته یه کم هه لگرت و ده فلم دایـه و
- ۱۷ سوپاسم کرد و به جیم هیشت به بی ئه وه ی چاوه ریی باقی پاره که م بکه م ، چون
- شه رم نامگری و نا شله ژیم یه کی که له پر به به گم به گم و فو رمو دانیشه و گه وره م
- ۱۸ بکه ی بی به پیرمه وه که تا ئیستا شتی وام به خومه وه نه دیوه ! خوله ، که لـ م
- قسانه بوه وه ووتی :
- ۱۹ - : ئیتر خوات لـ گه ل یه ک دوو هـه نگاو دوور که وتـه وه ،
- بـه لام دیسان وه کـو شتیکی بیرکـه وتیـته وه
- و ووتی :



- ۲۰: - وه ره ۰۰ وه ره بابرۆپن وه به چاوی خوت بمبینه چۆن پیاویکم ۰۰۰
- ۲۱ به زۆر رآی کیشام و له گه ل خویدا بردم. که له دوو کاته که نزیك بوینه وه  
خوی قیت کرد وه وه دوو گه ی چاکه ته که ی داخست و هه نگاوه کانی هیمن کرده وه .
- ۲۲ خاوه ن دوو کانه که له گه ل کوریکی هه رزه کارا دانیشتبو که چاوی به ئیمه  
که وت هه ر له دووره وه به رزه پی هه لساو سلاویکی گه رمی کرد و خوله ش لـ  
خوشیدا مشه مشی هه ناسه ی ئه هات و وه لآ می سلاوه که ی دایه وه و خه ریک  
بووین له دوو کانه که تی بپه رین به لآ م دوو کانداره که له دوو کانه که ی هاته خواره وه  
و وه کوپیاویکی کلۆل له به رده می شایه کدا رآوه ستا بی ئاوا له به رده معاندا  
وه ستاو رووی کرده خوله و به ده نگیکی له رزۆک پی ی ووت :
- ۲۳: - به گم ۰۰۰ گه وره م ۰۰ ئه و خزمه ت کاره ت (له و کاته دا کوره که  
۲۴ گه یشته ته نیشتی ) ' کورمه ده میکه به بی ئیشوکار ئه سووربته وه ' به شکم لای  
خوتان دایمه زرینن به فه رمان به ریک ' قوتابخانه ی ناوه ندیشی ته واو کرده خوا  
له گه وره پی تان که م نه کاته وه .
- ۲۵ خوله ' له م خواسته زور په شوکا وره نگی تیک چو و ئاوریکی له من دایه وه و  
۲۶ که وته پڙمین . کورمه هه رزه کاره که ش ده سته سړیکی گرتبوو به ده میه وه وه کو  
مه نجه ل ئه کۆلا ' له پږپیش خواردنه وه که ی به هاړه ی پیکه نین ته قی یـ وه .  
۲۷ که دوو کانداره که ی داچله کاند و که وته سه یری ده ورو پشته خوی وه کوشتیکی  
لی قه وماپی !
- ۲۸ کورمه که له باوکی نزیك بوه وه و شتیکی چریان به گویدا ' دوو کانداره که  
له کورمه که ی مورر بوه وه و له خوله نزیك بوه وه و به چاوه داخواره سور هـ ل

گه رآوه رېپوقاوی یه کانی باش پیا هه لرّوانی، ئینجا رآسته قینه ی بوده رکه وت،  
له ته ربقیدا سه ری شورّ کرد و ووتی :

۲۹ :- بمبوره لیم تیک چوی .

۳۰ خوله ، له هه موشتيك گه یشته تیگه یشته که هوی ئه م لسه بهر

۳۱ هه لسان و ریزلی کرتته ی ( بوخویی ) چاوی دوکانداره که یه . به بی ئه وه ی  
قسه بکا خیرا بوی ده رچوو .

۳۲ دوکانداره که له گوروه ستایه وه و چه پوکیکی کیشا به سه ری کوره که یدا  
که هیشته پیکه نینه که ی نه گیر سابوه وه و پی ی ووت :

۳۳ :- هه تیو زوو بوپیته نه ووتم که ته نه که خوله که ی بهر  
ده رگا که مان ئه م پیاوه ئه یکاته جه والی که ره که یه وه . . . لا چوه تیو ئه مه  
هه مووی به هوی تووه یه . . .

له زوژنامه ی " ژین " ، ژماره ۱۶۷۱  
لا پهره ۴، ره ر گه پیراوه

1	خوی	xoí 'for the self; egoism'
		بو خوی "for selfish purposes"
	محرم محمد امین	mohəréṁ mīḥəmməí ʔəṁín 'Moharam Muham-med Amin'
2	خوله	xuló 'Khula' (nickname for Mahmoud)
	هه رچه نده	hérčənde 'although'
	ته مه ن	təṁén 'age'
	زه رقی	zərquí 'green; youthful'
	ئیش کردن	ʔiškirdín 'working, work'
	په ست	pést 'spiritless, dejected'
	دل ته نگ	dilténg 'unhappy, sad'
	به رگ	bérg 'clothes'
	شوروور	šřuwr 'tattered'
	پیس	pís 'dirty'
	خواخوا بوون	xwaxwa bún 'to be waiting impatiently for'
	ئه وه	ʔəwé (when a clause is the object of a preposition or follows izafa, the pron. ʔəwə substitutes for it as object and the clause itself is then usually introduced by the conj. kə) 'that' (conj.)
	کات	kát 'time'
	خیرا	xerá 'fast, quickly'
		(که کات =) خواخوای ئه وه ی بوو کات خیرا بـروا "he was impatiently waiting for time to pass by quickly..."
	به تال بوون	betal bún 'to be exhausted; to come to an end'
	پاک و ته میز	pakutəmíz 'clean and tidy'

ووتو کردن	wītu kīrdīn 'to iron, press'
له به ر کردن	lēber kīrdīn 'to wear, put on'
(سه ر) چه ور کردن	(sēr) čəwr kīrdīn 'to put cream on (one's hair)'
(سه ر) داهینان	sēr da henán (hen-) 'to comb one's hair'
بوین باغ	boynbáy 'necktie'
وورشه دار	wīršədár 'rustling'
مل	mīl 'neck'
به ستن	bəstīn (bəst-) 'to tie'
پیلاو	peḷáw 'shoes'
بویاخ	boyáx 'paint; polish'
بريقه دار	bīriqədár 'shining, gleaming, glistening'
گه ران	geřán (geře-) 'to stroll, go for a stroll'
موچه	mučó 'salary'
دینار	dinár 'dinar' (Iraqi monetary unit, = US \$2.80)
به شی کردن	bəš-i...kīrdīn 'to suffice, be sufficient for...'
رازاندنه وه	řazandnewé (-razen-ewə) 'embellishment, bedizenment, trimmings'
نوستن و خواردن	nustīnuxwardīn 'room and board'
له سه ر	lēsér 'on; on the account of, at the expense of'
پیره ژن	pirežīn 'old woman'
	"his aged mother" پیره ژنه کهي دایکي
نان کەر	nankér 'baker'
	"person who helps various households in their bread-baking" نان کهری مالان
3 گه لی	góle 'a great many, many a'

مه‌وله‌وی	məwləwí	'Mawlawy' (a famous Kurdish poet)
جگه‌ره	jǐgeré	'cigarette'
گریتن	grevín	'Craven A' (brand of cigarettes)
لیو	léw	'lip'
	به‌لای لـیویه‌وه "in the corner of his mouth"	
قیت	qít	'upright, erect'
قوزی	qozí	'grace, elegance'
ئه‌توت	ʔetwít	'you would say; as if'
فه‌رمان‌به‌ر	fərmənbér	'official, civil servant'
گه‌وره	gəwré	'major, senior'
4 هه‌ردو‌کمان	hérdukman	'both of us'
دایه‌ره	dayeré	'office'
هه‌ر‌که	hér kə (foll. by subjunct.)	'as soon as'
نه‌ختیک	néxtek	'a little'
	نه‌ختیک لام رائه‌وه‌ست "he would stay with me a while"	
دوتـه	wíté	'saying, utterance'
وته‌ی‌قوت	wítə-i qút	'pleasant saying, witty conversation'
به‌جی‌ه‌یشتن	bə je heštín	'to leave, leave behind'
5 گورران	gořán (-goře-)	'to change' (intrans.)
خوشی	xoší	'happiness, joy'
قوول	qúl	'deep, profound'
ده‌روون	dərún	'innermost part'
کار‌کردنه‌سه‌ر	kar kirdnə sér	'to affect, influence'
رو‌خسار	řuxsár	'visage'

رره نـگ	řérŋ 'color'
گهـش	gěš 'radiating, bright (for colors)'
ئال	ʔál 'pink'
ههـل گهـران	həlgerán (gère-) 'to change into'
	"pinkish, reddish"
نیشـتن لهـ	ništín le... (niš-) 'to alight on, come down on'
بریقـانه وهـ	bīriqanewé (briqe-) 'to shine, glitter, glisten'
تریقـانه وهـ	tīriqanewé (triqe-) 'to guffaw'
بیتاقه	bitaqé 'ticket; card'
بیتاقه ی هـایبه خـت	bitaqə-i haybéxīt 'lottery ticket'
راکیشـان	řa kešán (keš-) 'to draw'
لهـ دلی خوما	le dīl-i xóma 'within myself'
ههـ بی ونهـ بی	hébewmèbe 'perhaps; it is possible'
بهـ خـت	béxt 'luck'
	"perhaps his luck has opened"; i.e., he has become lucky
	"and so..."
6 وادیاره	wádyarə 'it seems'
راکیشـان	řakešan 'drawing' (n.) (in a lottery)
دهـ ر چـون	der čún (č-) 'to appear, come out, show up'
7 فـیز	fíz 'snobbishness, superciliousness'
	بتاقه ی چی "what do you mean I won in the lottery!"
8 زیاتر لهـ	zyatír le 'more than'

ده ست که وتن	dəst kəwtín 'to obtain, get; to win'
ئاگا بوون (له)	ʔaga lə... bún 'to be cognizant of, be aware of'
ئاگات له چی به	ʔagat lə číyə 'what do you know!'
9 به رز	bérz 'high, lofty; eminent'
ریز گرتن (له)	řez lə... girtín 'to respect'
	"respected" ریز لیگـراو
له نار... دا	lə nárw...da 'among'
به پی ی	bə pè-i 'according to'
سه یر کردن	səyr kirdín 'to look at, view'
پیاوه تی	pyawetí 'manliness'
نرخدار کردن	nīrxdar kirdín 'to value, esteem highly'
10 تا	tá (foll. by subjunct.) 'so that, in order that'
گیرانه وه	geranəwé (ger-) 'to relate, tell'
رو دان	řu dán 'to happen, take place'
11 په نهان	pənhán 'enigmatic, puzzling'
سه ر ده ر چون له	sər lə dər čun (č-) 'to understand, comprehend)
12 گورج	gúrj 'soon, immediately'
مه ردوم	mərdúm 'person, human being, man'
13 پی که نین	pe kənín (kən-) 'to laugh'
	"a laugh" پیکـه نین
به کول	bə kúl 'with an outburst; hearty'
له پاشا	lə páša 'afterwards'
ده ست کردنه وه به	dəst kirdnəwé bə 'to begin again to, resume'

14	لام وایی	lam wábe 'as it appears to me, i.e., I believe'
	هه ر لـم کاتـه دابو	"it was at this very time"
	کولان	kolán 'lane'
	به ر چاو که وتن	bər čaw kəwtín 'to behold, see'
	شخاته	šixaté '(box of) matches'
15	خاوه ن	xawén 'owner'
	به رزه پی هه لسان	bərzəpe həl sán (s-) 'to stand up erect, stand up on one's feet'
	به رزه پی له به م هه لسا	"he stood up for me" (to show respect)
	ریز	řéz 'respect'
	به ریز	"respectfully"
	سلاو کردن له	sìlaw lə... kirdín 'to greet s.o.'
	به گ	bég 'bey' (title of courtesy, given to important individuals in Ottoman times)
	به گم	approx. "yes, sir!"
	به ده ورا هاتن	bə dəwra hatín 'to fawn over, show fondness to'
	داوا لی کردن	dawa lə...kirdín 'to beg...to (do s.th.)'
	گه وره کردن	gewrə kirdín 'to honor s.o.'
	هه ر وه کو خوی ووتی	"as he himself put it"
16	هه وه ی راستی بی	"to tell the truth"
	شه م	šerím 'shame'
	شه م گرتی	"I was embarrassed"
	به گورجی	bə gurjı 'quickly, hastily'
	فلس	fīlīs 'fils' (1/1000 of an Iraqi dinar, about 1/3 cent)



	چاوه ری کردن	čawere kirdīn 'to wait, wait for'
	باقی	baqí 'change' (money)
17	شله ژاندن	šīləžandīn (šləže-) 'to be embarrassed, be muddled'
	یه کیك	yékek 'someone'
	له پر	lə pír 'all at once'
	هاتن به پیره وه	hatīn bə pirəwə (ye-; subjunct. stem: be-) 'to receive, receive hospitably'
	"I have never experienced such a thing" شتی وام به خومه وه نـــــــه دیـــــوه	
18	لی بوونه وه	lə... bunəwé 'to be finished with...'
19		"goodbye" خوات لــــه گــــه ل
	هه نــــگار	həngáw 'step'
	دورر که وته وه	dur kəwtnewé 'to go away, go a distance of'
	دیسان	dísan 'then, again'
	بیرر که وته وه	bir kəwtnewé 'to remember'
20		"you will see ... بــــهینــــه چون پیاویکم what a man I am!"
21	به زور	bə zór 'by force'
	راکیشان	řa kešán (keš-) 'to pull'
	بردن	bīrdīn (bə-) 'to take'
	نزیک بوونه وه	lə... nīzik bunəwé 'to be near, approach s.th.'
	خو قیت کردن	xoy qit kirdīn 'to straighten up, be erect'
	دوگمه	dugmé 'button'
	چاکه ت	čakét 'jacket, coat'
	دا خستن	da xīstīn (xə-) 'to close; to button'

	ههمن كردنه وه	hemĩn kirdnəwé 'to slow down' (trans.)
22	هه رزه كار	herzəkár 'young, quite young'
	له د دوره وه	lə dúrəwə 'from afar'
	سلا وی گه رم	sīlaw-i gérĩm 'cordial greeting'
	مشه مش	mīšəmiš 'audible, labored breathing through the nose'
	هه ناسه	hənasé 'breath'
	خه ريك بيون	xərik bún (foll. by subjunct.) 'to be about to'
	تي په رين (له)	lə... te pərín (pər-) 'to pass by' (and leave behind)
	دوكاندار	dukandár 'shopkeeper'
	هاته خواره وه	hatnə xwárewə (ye-) 'to come down, descend, alight'
	كلول	kīlól 'very humble, servile'
	له بهر دهم	lə bər dém 'before, in the presence of'
	شا	šá 'king'
	را وه ستان	řa wəstán (wəst-) 'to stand'
	ئاوا	ʔəwá 'then, thereupon'
	وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stop'
	روو كردنه	řu kirdnə 'to face'
	له رزوك	lərzók 'quivering, shaking'
23	گه وره رم	gəwrém 'Sir!'
	خزمه تكار	xīzmətkár 'servant'; reference here is to the shopkeeper's son
	ته نيشت	təníšt 'side'
24	ده ميكه	dəmekə 'for some time now' (he has been...)
	ئيشوكار	ʔišukár 'work, job'

	سورانه وه	suranəwé (sure-) 'to walk idly, loiter about'
	به شکم	béškīm (foll. by subjunct.) 'perhaps'
		لای خوتان "at your office" i.e., in the office where you are the director; note the honorific use of the plural.
	دا مه زراندن	da məzrandīn bə (məzren-) 'to employ, appoint s.o. as'
	ناوه ندی	nawendí 'intermediate'
	گه وره یی	gəwreí 'greatness'
	که م کردنه وه	kəm kīrdnəwé 'to decrease s.th.'
		خوا له گه وره یی تان که م نه کاتسه وه "may God not diminish you as our master."
25	خواست	xwást 'request, entreaty'
	په شوکان	lə...pəšokán (pəšoke-) 'to be disturbed, be greatly perturbed or embarrassed by...'
	تیک چون	tek čún (č-) 'to stir; to change'
	ئاوړ دانه وه	ʔawīr lə... danəwé 'to glance around at'
	که وتسه	kəwtné (+ n.) 'to start to' (do s.th.)
	پژمین	pīžmín 'sneezing (n.); to sneeze'
26	ده سته سر	dəsesīr [dəstəsīr] 'handkerchief'
	گرتن	gīrtīn (gr-) 'to hold'
	ده م	dém 'mouth'
		ده سته سړیکې گرتبو به ده میسه وه "he was holding a handkerchief to his mouth" i.e., to conceal his laughter.
	مه نجه ل	mən jəl 'pot'
	کولان	kulán (kulə-) 'to boil'
		وه کو مه نجه ل نه کولان approx., "he was bursting with laughter"

پیش‌خوارده وه	pišxwardnewé 'pent-up feelings' (of anger, laughter, etc.)
هاره ی پیکه نین	hare-i pekənín 'an outburst of laughter'
ته قینه وه	teqinewé (-teq-) 'to explode' (intr.)
27 دا چله گاندن	da člökandín (člōken-) 'to make s.o. wince; to startle s.o.'
ده ورو پشت	dəwɾupíšt 'on all sides, all around'
	وه کوشتیکی لی ته و مایی "as though something had happened to him."
28 چرپانن	čirpanín (čirpen-) 'to whisper'
مورر بونه وه	lə...moř bunewé 'to stare (with anger) at s.o.'
داخوراو	daxuráw 'squinting, askance, frightening (eyes)'
سور هه ل گه راو	surhelgeráw 'reddened'
ریپوقاوی	řipoqawí 'mucous-filled'
	ریپوق "dried mucous of the eye"
هه لروانین (به)	pe hel řiwanín (řwen-) 'to look at searchingly'
راسته قینه	řasteqiné 'the truth'
ده ر که وتن	der kəwtín 'to appear' (to: bo)
ته ریقی	teriqí 'great embarrassment, shame'
(سه ر) شور کردن	(ser) šor kirdín 'to lower, bow (one's head)'
29 بموره	bĩmbúre 'forgive me!'
تیک چون (له)	lə... tek čún (č-) 'to mistake s.o.'
30 گه یشتن	geyštín (ge-) 'to happen, occur'
تی گه یشتن	te geyštín (ge-) 'to understand, realize'

له به ره لسان	ləbərħəlsán 'standing erect, standing up straight' (n.)
ریزلی گرتنه	řezlegĩrtné 'a show of respect for'
31 ده ر چوون بو	bo dər čún (č-) 'to escape; to sneak out'
32 له گور	lə gúr 'abruptly'
چه پوک کیشان به سر	čəpok kešán bə sər-i... (keš-) 'to slap s.o. on the head' (in disapproval)
گیرسانه وه	girsanəwé (girse-) 'to halt, stop s.th.'
هه تیو	hetíw 'orphan'
	used vocatively hétiw! to show displeasure.
	زوو بو پیت نه ووتـــ "why didn't you tell me right away...?"
33 ته نه که	tənəké 'tin can' (esp., 5-gallon gas can)
خول	xól 'dirt, soil'; here: 'rubbish, garbage'
	ته نه که خوله که "the garbage can"
	به رده رگا که مان "in front of our house"
کردنه	...kĩrdnè...əwə 'to put...into...; to empty...into...'
جه وال	jəwál 'saddlebag'
که ر	kér 'donkey'
	جه والی که ره که ی : scavengers go from door to door collecting garbage from the tins and hauling it away by donkey.
لا چوون	la čun (č-; imperative: čo) 'to go away'
	به هوی تـــ "because of you"

۱۰ ب هه وري

۲ له ئىوارە ي روژىكى بايزى سالى ۱۹۱۰ دا له كاتىكدا له شكرى شه و  
دوا سه رىازى تيشكى خورى له ئاوايى بياره ده رپه راند مال به مال بگه رراي تايه بى  
جگه له ئافره ت و منال و پياوى كه فته كار كه له كولانه كاندا ده هاتن و ده چوون و  
ده م و چاويان به سپياوى دل ته نكي و خه فته تبارى سپياو كرابوو له گه ل هه ندى  
له پياوانى ئايىنى كه له گوشه ي خانه قاكه دا له خوا ده لالا نه وه بوئه وه ي كوتايى  
به م جوړه كاره ساتانه بېنيّت ، ( تاكه ي ئەم كورده وه ك به ره ي خو خور هه ر  
خه ريكى قه لا چوى به كتر ده بن ) هيچ كه سىكى ترت نه ده دى چونكه ئە وه ي نيرينه  
بوو ده ستى چه كى ده گرت هه مووى له سه نكه رى سه ر شاخه كان و پندارى نساو  
باخه كاندا خويان مه لاس دابو چا وروانى له شكرى هه ورامانى ته خت ( ئە و ديو )  
و مه رىوانى ده كرد كه هه ر دوو لايان بو و بوون به يه ك به سه ر كرده يى محمود خانى  
دزلى و مجيد به گى برزوو په گ و هيرش يان هينابو و بوئه وه ي ره چه له كسى  
هه ورامانى لهون ( ئە م ديو ) بېرنه وه ، ئە م مجيد به گه له به ر ئازايى و هه لمه تى  
له جه نك دا پى يان ده وت گورگه بورواي لى هاتبو و له هه ورامان و مه رىوان دا  
منالى پى ژير ده كرايه وه .

۵

شىوى شه وى ئە وشه وه ي دانىشتوانى بياره نزاو پار رانه وه بوو له خواو  
ژير كرده وه ي زار و له كانيان له ترسى هيرشى گورگه بوو هه ر وه ك شىوى چـهـك  
به ده ستانى ناو سه نكه ره كان و بن داره كان پاك كرده وه ي تغه نكه كانيان و  
ساونى تيغه كانيان بوو چونكه دوا هه وال واى ده گه ياند كه له شكرى هيرش هينه ر  
ئە م شه و ده گات ، تاريك به ته واوى داها ت شه و زرنگايه وه ، هه وريكى  
ره ش به رى ئاسمانى گرت بايه كى توند هه لى كرد و گه لاريزانى پيش وه خت په پيدا  
بوو بياره يه كان ئە وه نده ي تر سه رسام بوون ئە م كاره ساته شيان به شووم بو خويان  
ليك دايه وه . ئە وان له م ليك دانه وه يه دا بون زرمه ده ستى پى كرد و ته قـهـ

۷

په یدا بووله هه رچوار لا وه گولله ی مه رگ وه ک ته رزه ده ستي کرد به باريــــن  
 شريخه ی تغه نگ و چه خماخه ی هه وری ئاسمان روله روی ئافره ت و تاتــــه روی  
 کناچی قيژه قيژی منال به تیکه لا وی بوو بوونه په يکه ری موسیقای مه ی نه تی کورد .

۸ چه نگ هیرش و به رهه لسته سه ربازی هه ردوولا مان گرو به کارو کرد، یه

۹ خوین گه رم و ده مار کرژو به هه لعه ته . به لی هه ردوولا کورد ی میژ پرر مه ی نه ته

لا شه و گه لا ی گه لا ریزان به مل یه کدا ده ستیان کرد به که وتن و وه رین ' تــــرس  
 که وته وه ' سامدار سامی لی نیشت ' وره به رد را په تی هیوا که وته باریک و بنیسی و  
 ۱۰ ئافره ته کان به وه ی من وه ی من و را کردن روویان کرده خانه قا . له م کاتــــه دا

زایه له و ده نگی دووباره ی سوپای سه ر شاخه کان له ناوچه من بیاره دا ده نگی  
 دایه وه و وتی ئه له په شه<sup>(۱)</sup> مجید به گی پی کاو به دوو برینی کاری گه روه وه مجید به گ  
 به دیل گیراو سوپای هیرش هینه ر شکستی خوارد مه لا قادری بیاره که ئه مه ی بیست  
 نه ک خوینه خوی یه ک مجید به گی دیل بکوژیت و خوینه که ی بییت به خوینــــی

۱۱ سیاوه حش و نه بریته وه به هه له داوان چوو بو سه ر سه نکه ره کان، زوری پی نه چوو

مجید به گیان به داره ته ره م هینایه بیاره وه ، له ژووړیکی خانه قاجیگایان بو چاک  
 کرد دوو گولله ی پیوه بوو یه که میان ئیسقانی سمت و ر رانی ورد و خاش کــــرد بوو،  
 دوو میان ده ستيکی په رراند بوو به قه ده ره وه وا ده زووبه کی پیوه مابوو هیوای  
 ژبیانی لی نه ده کرا هه رچه ند به برینه کانــــه وه پالــــی دابوه وه ولیفه ی  
 دابوو به سه ریان داو ورتــــه ی لیوه نــــه ده هات ' به شووره یــــی

۱۲ ده زانــــی هاوار بکات و بنالینیت . کــــه به ئزاده کان ده چوونــــه

ژووړه وه و سلاویان لــــی ده کرد و به ده ستووری خوبان کــــرنوشیان بو ده برد  
 نــــه سلاوه که ی ده سه ندنه وه ونه قسه ی لــــه گه ل که سیان ده کــــرد  
 له گــــه ل ئه مه شدا ئــــه وان هه ریزیان ده کړت و که زانیان ناژی نارديان  
 به دوا ی زینه ت<sup>(۲)</sup> خانی دایکی دا له بانــــی بنوگ<sup>(۳)</sup> بو ئه وه ی بییت  
 ۱۳ بن باتــــه وه . که روژی دواپی چرپه چرپ به یدا بوو لــــه ناو ئــــه و

- به گ زادنــه دا که لــه ژووره که ی مجید به گ به پی وه راوستابوون مجید  
 به ک تیک چوو ، ره نگیکی هینا و برد زانی شه وه ی لیلی ده ترســا رووی داو  
 دایکــی هات زور لــه وه ده ترسا که شهافره ته وکــم هیز که به و  
 حالــه وه جگــه رکوشه قاره مانه کــه ی چا و پی بکــه بیت ده ست  
 بکات به گــریان و پاررانه وه وله ناو دوشمنــه کانیدا بی شکینیت  
 به م خولیا به وه چاوه روانــی مجید به گ درپژه ی نه کیشا لــه پــرر ۱۴  
 شهافره تیکــس به سالا چوی گــه نم ره نگیکی کــه م گوشــت  
 به هه موچه کی جه نگی شه و روژه خوی کــرد به ژووردا، پرسنکــی رقو  
 نازایی لــه ژیر پیلوو برژانگــی چاوه کانیه وه ده دره وشایه وه ، چاویکی  
 به ر راوه ستاوه کانــدا خشان و نقــه ی نه کــرد و دواپی به بی  
 شه وه ی کــه م و زور تیک بجیت رووی کــرد مجید به گ و وتی  
 رولــه ی شیرینــم دل ته نــگ و زیزمه به ، شه م جوړه کاره ۱۵  
 هــه ر به ســه ر قاره مانیکــی وه ک تــودا دیت (لیره دا  
 به تیلاپی چاویکی پرر هه ره شه وه ته ماشایه کی راوستاوه کانــی کــرده وه و  
 رووه و مجید به گ وتی - کورری قاره مانــی پیاو کــه  
 لــه دایک کــه وته خواره وه جاریکــی ترناچیته وه سکی دایکــی  
 هه ر ده بیت بمریت و سه رکــه وتوش شه وه به قاره مانــی ۱۶  
 لــه ریگــه ی بیرو باوه رری خــویدا ده مریت و دل نیاش به  
 خوینــت ون نابیت هــه موو به هاریک گولا لــه سووره ی شاخه کانــی  
 هه ورامان به خوینــی دوشمنه کانــی تــوئاو ده دریتــه وه - ۱۷  
 لــه م کاتــه دا مجید به گ وه ک گــول گــه شابه وه و ره نگی  
 ســوور هه ل گــه ر رابوولــه خوشی گــت و گوکــه ی دایکــی  
 وات ده زانــی هیچ برینــی پیوه نیــه . ۱۸



(۱) ئە لە پشە ئىستا ماوه ولـــ گولپ دادە نىشيت ' دە لين مجيد به گ پيش  
ئەم برايه كى ئە لە په شه ي كوشتوه .

(۲) لـــ كا برايه كى هە وراميم پرسى وتى دايكى مجيد به گ  
ناوى زينه ت خان بووه .

(۳) بانى بنوك جيگه ي دانىشتى مجيد به گ بوه .

له گوفارى " هيو " ژماره ۱۲ ، سالى ۱  
(حوزه يران - ۱۹۵۸ ) لا په ره ۳۱ وەر گيراوه .

1	قاره مانى	qarəmaní 'heroism; heroic deed'
	ئافره ت	ʔafrét 'woman'
2	پايز	payíz 'autumn'
	له كاتىكدا	lə katekda 'at the time that'
	له شكر	ləškír 'army'
		له شكى شه و "the army of night," i.e., darkness
	دوا	dwá (with foll. noun) 'last, the last'
	سه ر باز	serbáz 'soldier'
	تیشك	tíšk 'ray'
	خور	xór 'sun'
	ئاوايى	ʔawaí 'inhabited place' (village, town, etc.)
	بياره	biyaré 'Biyara' (a small town in Sul. Liwa near Iranian border)
	دەر پەراندن	lə... dər pərändín (pəren-) 'to force s.o. to evacuate..., expel s.o. from...'
	مال به مال	mál be mál 'house by house, from house to house'
	گه ران	geřán (geř-) 'to search'
		مال به مال بگه رايته "if you should search from house to house"
	بى جگه له	be jgəllé 'except, except for'
	كه فته كار	kəftəkár 'sick; decrepit'
	كولان	kolán 'lane; street'
	هاتن و چوون	hatínučún 'to come and go; to move to and fro'

the aspect prefix də- corresponds to ʔə- of Sul. Kurdish: ئە هاتن = دە هاتن

دەم و چاو

dəmučáw 'face'

سیاو

sīpyáw a locally made white face powder used in make-up

دل ته نگی

dīltəŋí 'distress, heart-rending sorrow'

خه فه تباری

xəfətbārí 'great sorrow, grief'

سیاو کردن

sīpyaw kirdín 'to powder the face, cover the face with sīpyaw'

دەم و چاویان به سیاوی دل ته نگی و خه فتباری  
"whose faces were made up with  
grief and sorrow"

هه ندی

hénge [héndel] 'some, a number of'

ئایینی

ʔayiní 'religious'

گوشه

gošé 'nook, corner, side'

خانه قا

xanəqá 'mosque' (usually large, with a large religious school)

لالانه وه له

lə... lalanəwé (lale-) 'to pray passionately to...'

کوتایی هینان به

kotai bæ... henán (hen-) 'to end, bring... to an end'

جور

jór 'kind, sort'

کاره سات

karəsát 'calamity, catastrophe'

3 تاکه ی

ta káy 'until when? how long?'

به ره

bəré 'offspring, progeny'

خو خور

xoxór 'cannibal'

خه ریکه بون

xərik-i... bun 'to be busy' (doing s.th.)

قه لا چو

qəlačó 'killing off, extermination'

یه کتر

yektír 'each other'

دین

dín (no pres. stem) 'to see'

(3)	جگه له ... ههچ که سیکسی تیرت نه ده دی	"you wouldn't see anybody (else) except..."
ئه وه ی ... هه مووی	ʔəwé-i...həmúy	'anyone who, every single one who'
نیرینه	neriné	'male, man'
چه ک	čák	'arm, weapon'
	دهستی چه کی ده گرت	"(he) could bear arms"
سه نگر	səŋér	'barricade, entrenchment'
سه رشاخ	səršáx	'mountain-top'
بن دار	bīndár	'bottom part of a tree; space immediately under a tree'
سه نگر ی بن دار	səŋèr-i bīndár	"shrub(s) used for cover (in fighting)"
ناو ... دا	náw...da	'inside'
باخ	báx	'garden; orchard; grove'
خو مه لاس دان	xoy mēlas dán	'to conceal oneself; to hide oneself in silence'
چاوه رروان کردن	čawerwan kirdín	'to wait, wait for'
هه ورامان	həwramán	'Hawraman; Awraman' (mountain range in N.E. Iraq and N.W.Iran; the people of this region and their dialect are also called by this name)
هه ورامانی ته خت	həwraman-i tēxt	'Hawramani Takht' (name given by the Iraqi Hawramis to those living on the Iranian side of the border)
دیو	díw	'side' (of mountain, page, record, etc.)
	ته دیو	"that side, trans-"
	ئه دیو	"this side, cis-"
مه ریوان	məriwán	'Mariwan' (a Kurdish district in Iran)

هه ردوولایان	hěrdulayan	'both sides'
بوون به یه ک	bún bə yək	'to unite' (intr.)
به سه رکرده یی	bə sərķirdəí-	'under the leadership of'
محمود خانی دزلی	məhmu xàn-i dīzlı́	'Muhammad Khan of Dižli' (a powerful tribal chief)
مجید به کی برزوو به گ	məjī bəg-i bīrzu bég	'Majid Bey the son of Birzu Bey'
به گ	bég	'bey' (title of respect following a name, usually indicating noble birth and affluence)
ههیرش	heriš	'army'
ره چه له ک بررینه وه	řečələk bīrinəwé (bīr-)	'to extirpate, eradicate'
	ره چه له ک	"breed; the very roots"
هه ورامانی لهون	həwramàn-i ləhón	'Hawramani Lahon' (the Hawramanis living on this side, i.e., in Iraq)
4 له به ر	ləbér	'because of'
ئازایی	ʔazaí	'bravery, courage'
هه لهه تی	həlmətí	'vigor in grappling; fierceness'
جهنگ	jén	'fighting' (n.)
پی وتن	pe wītín... (l-)	'to call, dub s.o....'
گورگه بسور	gurgəbór	'Gray Wolf' (i.e., fierce, dangerous)
وای لی هاتبو	way le hatību	'...has developed into; to such an extent that...'
ژیر کردن	žir ķirdín bə	'to make (children) behave by...'
	منالی پی ژیر ده کرایه وه	"children were scared into silence by the mention of his name"
5 شیو	šíw	'evening meal; supper'

نـزـا	nǐzá le 'invocation, calling on' (God)
پارانه وه	pařanewé le 'supplication, request of'
زاروله	zarolé 'child'
هه ر وه	her wék 'in a similar manner, just as'
چه ك به ده ست	čekbedést 'armed person, fighter'
نـاـو	náw 'inside; in'
پاك كردنه وه	pakkĩrdnewé 'cleaning, polishing' (n.)
تفهنگ	tǐfén 'rifle'
ساوَن	sawín 'whetting, honing' (usually on a piece of stone)
تـيـغ	tíγ 'dagger'
دوا	dwá (precedes modified n.) 'the last...'
هه وال	hewál 'tiding, news'
كه ياندن	geyandín ke (geyen-) 'to give to understand, make it clear that'
هـيـرـشـهـيـنـهـ ر	herĩšhenér 'attacker, attacking' (adj.)
كه يـشـتـن	geyštín (ge-) 'to arrive'
6 تاريك	tarík 'dark' (n.)
دا هاتن	da hatín (ye-) 'to set in, fall (darkness)'
زرنـگـانـهـ وه	zĩrĩnanewé (zrĩne-) 'to resound, redouble'
هه ور	hewír 'cloud'
ره ش	řéš 'black; dark'
به ر ... گـرتـن	ber-i...gĩrtín (gr-) 'to cover, shroud'
با	bá 'wind'
تـوـنـد	tun [tund] 'strong'
هـل كـردن	hel kĩrdín 'to blow' (wind; troubles)

که لا ریزان	gəlarezáń 'autumnal falling of leaves; the falling of anything in large numbers'
پیش‌وخت	pešwéxt 'premature, untimely'
پیدا بوون	pəyda bún 'to come into being'
بیاره یی	biyareí 'inhabitant of Biyara'
نه وه نده ی تر	ʔəwəŋə-i tǐr [ʔəwəndə-i tǐr] 'that much more'
سه رسام بوون	sərsam bún 'to be dismayed, confused; to be kept in suspense'
شوم	šúm 'evil omen, bad sign'
لیک دانه وه	bə...lek danəwé (də-) 'to construe, in- terpret s.th. as... (for: bo)' as inf: 'interpretation, interpreting' (n.)
7	"while <u>they were in the process of interpreting (these omens)</u> "
زرمه	zǐrmé 'explosion, blast'
ده ست پی کردن	dəst pe kǐrdǐń 'to start, commence' (in- trans.)
ته قه	teqé 'crack' (of a bullet); any loud noise made by metal
	"broke out" <u>پیدا بوو</u>
له هر چوار لاه	lə hēr čwar lawə 'on all four sides'
گولله	gulló 'bullet'
مه رگ	mérg 'death'
وه ك	wék 'like'
ته رزه	terzó 'hail'
ده ست کردن به	dəst kǐrdǐń bə 'to begin to'
بارین	barín (bar-) 'to rain'
شریخه	šǐrixé 'peal, resounding (sound)'

چه خماخه	čexmaxó 'sparks, lightning' (n.)
روله رو	řoləró ' <u>rolaro</u> ' (lament uttered by mothers bewailing the death of their children)
	رولـ "offspring; son; daughter"
تاته رو	tatəró ' <u>tataro</u> ' (lament uttered by children bewailing the death of their father)
	تاتـ "father" (Hawrami dial.)
کناچی	kĩnačí 'daughter' (Hawrami dial.)
قیزه قیز	qižəqíz 'howling, yelling' (n.)
تیکه لای	tekəlawí 'mixture'
	تیکه لای "all mixed together"
بون به	bún bə 'to become'
په یکه ر	peykér 'statue'; here: 'symbol'
موسیقـا	mosiqá 'music'
مهینه تی	məynətí 'misery; disaster'
8	هـیرش "attack"
به ره لست	berhəlíst 'defense'
مانگر	mangír 'obstinate, stubborn'
به کار	bəkár 'active, lively'
به کرد، ده	bə kirdə(wé) 'heroic'
خوین گه رم	xwengérĩm 'hot-blooded; vehement'
ده مار کړ	demarkírž 'arrogant'
به هه لمت	bə həlmét 'ready to attack; aggressive'
9	میز = میژوو
میز	méž = mežú 'history'
پـرد	pír 'full (of)'



لاشه	lašé 'dead body, corpse'
گهلا	gəlá 'leaf'
مل	míl 'neck'
به مل يه کدا که وتن	bə míl yəkda kəwtín 'to fall on each other'
وه رين	werín (wər-) 'to come loose; to fall down'
ترس	tírs 'fear'
که وته وه	kəwtnewé (kəw-) 'to spread over s.th.; to grip'
سامدار	samdár 'awe-inspiring; frightening, terrifying'
سام	sám 'fear, awe'
لی نيشتن	le ništín (niš-) 'to alight, descend upon'
وره به ردان	wirè bər dán (də-) 'to lose control over one's nerves; to become terrified'
	وره بهر درا "terror mounted"
پهت	pét 'rope'
هيو	hiwá 'hope'
که وته	kəwtné (kəw-) 'to start, begin (to be)'
باريك	barík 'thin'
بنیسی	bīnesí 'flimsiness, feebleness; flimsy'
وه ی من	wəy mīn 'woe is me!'
راکردن	řakirdín 'running away, flight'
روو کردنه	řu kīrdné 'to head for, to move towards, to go in the direction of' (usually followed by a noun or a pronoun)
زايه له	zayəlé 'echo'

دو باره	dubaré 'double'
دهنگی دوباره	"the redoubling of voices"
چم	čém 'stream, brook'
دهنگ دانه ده	dəŋ danəwé (də-) 'to reverberate, echo'
دله په شه	ʔələ pešé 'Alapasha' (masc. n.)
10-FN 1 مان	mán (men-) 'to be still alive'
گولپ	gúlup 'Gulup' (a village in Sul. Liwa)
دا نیشن له	lə... da ništín 'to reside, live in'
	پیش نه "after this, subsequently"
کوشتن	kuštín (kuž-) 'to kill, murder'
(10) پی کان	pe kán (kə-) 'to hit s.o. (with s.th.); to shoot s.o.'
برین	bīrín 'wound'
کاری گر	kar-i gér 'consequential; grave, serious'
دیل	díl 'captive'
به دیل گرتن	bə dil girtín (gr-) 'to take s.o. prisoner'
شکستی خواردن	šikīsti xwardín (xo-) 'to be defeated, routed'
مه لا	melá 'Mulla' (Islamic religious title)
قادر	qadír 'Qadir' (masc. n.)
نه ك	nék (foll. by subjunct.) 'lest'
خوینه خوی	xwenəxwé 'avenger, revenge seeker; vindictive'
	خوین "blood"
سیاوه حش	syawéhš 'Syawahsh' (a character in the Shahnāma killed by Rustum, who was then pursued by his avengers)

	خوینی سیاوه حش	"the blood of Syawahsh" became a symbol of unabated revenge-seeking and animosity
برانه وه	bīřanewé (bře-)	'to finish, come to an end'
به هه له داوان	bəhələdawán	'quickly, hurriedly, arunning'
11 زور پی چون	zor pe čún (č-)	'to take long'
	زوری پی نه چوو	"without delay"
داره تهره	dareterm	'a wooden frame for carrying the dead to the cemetery; coffin'
ژور	žúr	'room'
جیگا چاک کردن	jegá bo... čak kirdín	'to prepare a place for...'
	دوو گولله ی پیوه بو	"there were two bullets in him"
ئیسقان	ʔesqán	'bone'
سمت	símt	'buttock'
رران	řán	'thigh'
ورد و خاش کردن	wірduxaš kirdín	'to smash, crush, smash to pieces'
په رراندن	pəřandín (pəřen-)	'to cut off, sever'
به قه دهر	bə qəder	'in proportion to'; here: 'the amount of'
هه وا	hewá	'a little bit'
ده زوو	dəzú	'string; thread'
پیوه مان	pewə mán (men-)	'to remain on it'; i.e., was left unsevered
هیوای ژیان لی کردن	hiwa-i žıyan le kirdín	'to expect s.o. to live'
برین	bīrín	'wound, injury'

پال دانه وه	pal danəwé (də-) 'to recline, rest one's back (against s.th.)'
لیفه	lefé 'quilt'
دان به سه ر	dán bəser 'to cover s.o. with'
ورته	wirté 'utterings, mutterings, mumbling'
	no noise issued from him "ورته ی لیه نه هات"
شوره یی	šureí 'shame, disgrace'
زانین به	bə...zanín (zan-) (foll. by subjunct.) 'to consider it a...' (to do s.th.)
هوار کردن	hawar kirdín 'to cry out' (with pain)
نالاندن	nalandín (nalén-) 'to moan' (from pain, etc.)
12 به گزاده	bəgzadé 'son or daughter of a bey; an influential man'
سلاو کردن	sīlaw kirdín 'to greet, say "salamu 'alayk" to s.o.'
ده ستور	dəstúr 'manner, way of behaving'
	"in their own way" به ده ستوری خویان
کرزنوش بردن بو	kīrnuš bo... bīrdín (bə-) 'to cringe; to crouch servilely before...'
نه... نه	né...né 'neither...nor'
سه ندانه وه	sendīnəwé (send-) 'to receive, accept'
له گه ل نه مه شدا	ləgól ʔəməšda 'in addition to this also, moreover'
ریز گرفتن	řez girtín 'to respect, show honor for'
که	ke 'when'
	نازی "that he was not going to live"
ناردن به دواى... .	nardín bə dwai...da (ner-) 'to send for'

زينه ت	zinét 'Zinat' (fem. n.)
خان	xán 'Khan' (title of respect following woman's maiden name)
12-FN 2    کابرا	kabrá 'person, man'
هه ورامی	həwramí 'Hawramani' (a person from Hawraman)
(12)    بانى بنوگ	ban-i bīnúg 'Bani Binug' (a village in Hawraman)
برده وه	bīrdnəwé (bə-) 'to take away, remove'
13    روژى دوايى	řož-i dwaí 'the next day, the following day'
چرپه چرپ	čīrpečīrp 'whispering' (n.)
	که چرپه چرپ پيدا بوو "when whispering started"
له ناو	lə náu 'among'
به پيوه راوه ستان	bə pewə řa westán (west-) 'to stand up; to be standing'
تيك چوون	tek čún (č-) 'to lose one's composure; to be disturbed, unsettled'
ره نگ هينان و بردن	řeŋ henanu bīrdín 'to lose one's color, become pale in the face'
زانين	zanín (zan-) 'to know'
ترسان	lə...tīrsán (tīrs-) 'to be afraid of, fear s.th.'
ته وه	ʔəwé (this pronoun is used as a substitute object of a preposition in place of a kə clause which would otherwise be its object) 'that' (conj.)
روو دان	řu dán (də-) 'to occur, take place'
که م هيز	kəmhéz 'weak'
حال	hál 'condition, state'

جگه رگوشه	jīgərgošé 'of one's own blood, one's own kin or child'
چاو پی که وتن	čaw pe kəwtín 'to catch sight of, see'
گریان	gĩryán 'weeping, crying' (n.)
پاررانه وه	pařanəwé 'entreaty, begging, beseeching' (n.)
دوشمن	dušmĩn 'enemy'
شکاندن	šĩkandĩn (šken-) 'to break'; here: 'to disgrace'
14 خولیا	xulyá 'worry, disturbing thought'
چاوه رروان	čawəřwán 'expectation'
دریژه کیشان	dĩrežə kešán (keš-) 'to last long'
له پیر	lə pĩř 'all of a sudden'
به سالا چو	bə sála ču 'old, aged'
که نم ره نگ	genĩmřén 'wheat-colored; brown-skinned'
که م گوشت	kəmgóšt 'lean, slim'
جه نگ	jén 'war; fight'
خو کردن به ژورا	xoy kĩrdín bə...da 'to enter' (room, etc.)
پر شنگ	pĩřšín 'sparks' (of light, anger, etc.)
رق	řĩq 'anger, rage'
غازایی	ʔazaí 'bravery'
له ژیر	lə žér...əwə 'from beneath'
پیلو	pelú 'eyelid'
برژانگ	bĩržán 'eyelash'
د ره وشاندنه وه	dĩrəwšandnəwé (drəwše-) 'to flash, sparkle'
15 چاو خشاندن به	čawek bə...da xĩšandĩn (xšen-) 'to cast a glance over, survey'

رراوه ستاو	řawestáw 'standing up (adj.), the one standing up'
نقه کردن	nĩqə kirdĩn 'to utter, say something'
به بی نه وه ی	bəbé ʔəwé-i (foll. by subjunct.) 'without'
که م وزور	kəmuzór 'more or less, in the least'
روو کردنه	řu kirdné 'to face, turn to'
شیرین	širín 'sweet'
	رولـه ی شیرین "my dear son"
دل ته نگ	dĩltén 'grieved, sad'
زیز	ziz 'angry, vexed'
16 کار	kár 'work'; here: 'incident'
به سه ر ۰۰۰ هاتن	bəser...da hatĩn (ye-; in other dials. de-) 'to befall, happen to s.o.'
قاره مان	qarəmán 'brave man, hero'
لسیره دا	leréda 'at this juncture'
به تیلائی چاو	bə tilaí- čaw 'from the corner of the eye'
هه ره شه	heřəšé 'menace, warning, threat'
ته ماشا کردن	təmaša kirdĩn 'to look at'
رووه و	řúwəw 'while facing'
له دایک که وته خواره وه	lə dayk kəwtne xwarewə 'to be born'
سک	sík 'belly, stomach'
	جاریکی تر ناچیتـه سکی دایکی "does not go into his mother's womb again"
17	هه ر ده بیت (= نه بیت) "one can only..."
مردن	mĩrdĩn (mr-) 'to die'
سه رکه و تر	sərkəwtú 'victorious; victor'

له ريگه	lə řegə...da	'for the sake of, for'
بيرو باوه در	birubawěř	'creed, belief'
دل نيا بـوون	dīlniya bún	'to be assured, rest assured'
خوين ون بوون	xwen wīn bún	'one's blood to go unavenged'
	ون بـوون	"to be lost"
گولاله سوره	guḷaləsuré	'scarlet poppy'
ئاودان	ɾaw dán bə... (də-; pass. stem: dr-)	'to water, irrigate s.th. with...'
18 گه شانه وه	gešanəwé (geše-)	'to blossom, open up like a flower'
هه لکه رران	həl gəřán (gəř-)	'to change to, turn' (color)
خوشی	xoší	'pleasure'
گفت وگو	gǐftugó	'conversation, speech, talk'
	وات ده زانی	"you would have thought that..."
پیوه بوون	pewə bún	'to be in or on; to have'



مصطفی صالح کریه

١ له پاش سه رگه ردانی و مال ویرانی و هه ناسه ساردی . دواى ئه وه ی  
٢ که شار خروشا و کریکاران و قوتابیان به جاری که وتته ده رهینانی لاشه لیه ژیر  
٣ دارو په ردووی خانوی روخوا وه . دواى تی په ریبونی د وروژ به سه رکاره ساته که دا  
به لاره لاره ، ئافره تیکی گه نجی بالا به رزی چاوو برو جوانی په رچه م زه ردی ره ش  
پوش له سه ر شه قامه وه به به ر ده رکی سه رادا هات و روی کرده نه خوشخانه  
ئه مه یه کهم جاریه تی ئه چی بو سه ردانی له م جیگه یه دا ، چه ند ترسی ئه م  
٤ سه ردانه ی له دلا بو ؟ شه وگاری شه وی رابورد و چه ند له م سه ردانه دا  
سی و دووی کرد ولیکی دایه وه ، هه ستی کرد به له شه لا وازه که ی که موچرکه ی  
٥ پیادی ... موچرکه ی ساردی پرر سام ، هه رچونی بو که چاوی به یه کی لیه برین  
پیچه کان که وت دانی به خویا گرت و هوشی هاته وه به روزانی که ئه مه  
نه خوشخانه یه که چاوی به به رکوشه سپیه که شی که وت ئه وه نده ی تر سامی  
لی نیشته ، وواى به بیرا هات که هه رچی له م شوینه دایه مرد وه ، ئه م شته  
سپانه ش کفنی مرد وه کانن !

٦ ئایا پاشه و پاش بگه رریته وه ؟ نه . پیویسته که سه ری له و مروقه کلوله  
بدات که چاوه رروانی ئه کا له پرر ده نگی برین پیچی هینایه وه سه رهوش بوجاری  
دووه م که پی ی ووت :

٧ - ئه وه ژوری میرده که ته خوشکی !

٨ هه نگاویکی نا بو ژوری و زوری له خوی کرد که زه رده خه نه یه ک له سه ر  
لیوه کانی دیاری بدا ، تا نزیك ئه وشوینه بو وه که پیاویکی له سه ر پال خرابو ،  
٩ ته نیا چاوه کانی ولوتی به ده ره وه بو ، هه مو سه روملی به سارغی سپی پیچرابو ،  
پیش ئه وه ی ئه م ده م بکاته وه ، نه خوشه که به عاسته م نووز به یه کی لیوه هات :

- ۱۰ - گه لا ويژ هاتى ؟
- ۱۱ - هاتم ، " دارا " گيان . . ئيستا چونسى ؟
- ۱۲ - چاكم شوكر . . به لام ئه وه گرنگ نيه لام . " سزا " چونه  
سزا ؟ من ئه وم به لا وه گرنگ تره !
- ۱۳ گه لا ويژ به قورگيكي پرر هه نسكه وه و به فرميسكيكي قه تيس ماوه وه وه لامى  
دايه وه :
- ۱۴ - چاكه .
- ۱۵ - توخوا هيچى له نه هاتوه ؟ غازارى نه بوه . . ؟
- ۱۶ - نه . . به لام تو بو وات له خوت كرد دارا گيان بو خوت فرى دايه ناو
- ۱۷ ئه وه موئاوه په نگ خوارد وه وه ؟ بو خوت كرد به ژير هه ره سى خانسوى
- ۱۸ روخاوه وه ؟ من ئه م ويست هه ردوو چاوم كوير بى و نه ت بينم له م شوينه دا .
- ۱۹ - شوكرانه ي خوا بكه گيانه كه م . . چونكه من نه م ئه توانى هيچى تر بكه م  
ئه وه نه بى كه كردم . . كه به پرر تا وهاتمه وه و قه له بالغيم له به رده رگا و  
كولانا دى و كه ديم تو ئه قيثينى و خوت ئه ررنيته وه و ئه لى ي : سزاي كسوررم  
له ژوره وه يه . . كه گويم له هاواري سزا بوتيكه ل به لرفه ي لافاوه كه و قرچه قرچى  
دارى خانوه كه ئه بو ئيترو وه ك شيتم لى هات و گويم نه دايه قسه ي كه س و خوم كرد  
به مالا به په له قاژى خوم گه يانده سزا كه له په وروو به سه رده ما كه و تبولسه پال  
ديوارىكا په لامارم دايه وه له لم گرت به باوه شمه وه به لام سه يرم كرد دارو ديوار  
هه موى به جارى هه ره س ئه هينى ، سزام توند نووسان به سه ر دلمه وه به جورىكى  
۲۱ وا كه هيچى به رنه كه وى ، به خور راكيشان وورده وورده خوم كوتا به ره و ده ره وه ،  
هه رداربو ئه كه وت به سه رما وه ره كه رسه ك و به رد بون به ره بونه وه سه ر  
گازه راي پشتم به لام من هه ررزگار بوونى سزام لا مه به س بوتاه گه ياندمه به رده رگا  
۲۲ ئيترو ئه وه نده ئه زانم بى هوش بوم . . كاتى هاتمه وه  
هه هوش خوم ، خوم لسه م جى يه دا بينسى . . به لام من په شيمان نيم

له وه ی که ئە گه رگیانی خوم به خت کرد بی له پیناوی سزای کوررما هه ره ر ئه وه  
نه ترسابی و ئازاری نه بوی من هیچی که م ناوی .

- ۲۳ مه گری گه لا وێژ ، مه گری تو پیم بلی سزا له کوی یه ؟
- ۲۴ — له ماله وه یه .
- ۲۵ — ئە ی بونه ت هینا له گه ل خوت ؟
- ۲۶ — راستی یه که ی دلم نه ئە هات پی ی بلیم تو له نه خوشخانه ی .
- ۲۷ — ئاخرنابی ، من ئە مه وی بیبینم .
- ۲۸ — له دواپی یا که چاک ئە بیته وه دیپته ده ری ئە یبینی .
- ۲۹ — گه لا وێژ من منـال نیم ، ئه زانم که لیره به زیندویسی  
نایه مه ده روه . ئه مرم .
- ۳۰ — تو خوا ئە گه روا بلی ی !
- ۳۱ — ده باشه ؟ ئە م جاره بیهینه له گه ل خوت .

\* \* \*

- ۳۲ بو جاری دوه م گه لا وێژ روی کـرده وه نه خوشخانه بوسه ردانی دارا ؛  
هه رکه گه یشته وه لای سه یریکی کرد به چاوه بی بریقه کانی و قیژانی :
- ۳۳ — کوا سزا ؟
- ۳۴ ئە ویش به دلیکی هه لقر چاوه وه که هه موئیش و ئازاری ئە م چه نه دروزه  
له ناو جه رگیا پیشی ئە خوارد وه ووتسی :
- ۳۵ — تو جاری پیم بلی ئە مررو چونی ؟
- ۳۶ — وه لام بده ره وه کـوا سزا ؟ هه ی هـاوار خه لکـه  
شیت بوم . . کـوا کوره کـه م ؟
- ۳۷ — گیانه که م خوتو خوت ئە زانی که ئیمه بی شوین ماوینه ته وه من ئە م دوو

سی روژه له ماله دراوسیکانی گه ره کی شه و دیومان نوستوم له گه ل سزادا، بـهـ لام  
که د وینی لای تو رویشتمه وه خزمه کانی (گله زه رده) مان هاتبون به دوامانا بمان  
به نه لای خویان، که زانیبویان، من له به رتو هه رلیره شه مینمه وه سزایان له گه  
خویان بردبو بریاریشیان وابو که به م زوانه بینه وه سه رله توبده ن چونکه د وینی  
دره نگ بیوری یان نه دابون .

۳۸ — توشیت بوی گه لا ویتړ؟ چون شه هیلای سزا به رن؟ چون بمرم و چاوم  
پی ی نه که وی؟

۳۹ — توبو وا تورره شه بی و خوت دلگیر شه کی ی؟

۴۰ — چون تورره نابم؟ من وا شه مرم و تاقه کوریکم هه یه نابی چاوم پی ی  
بکه وی . . شه ی هاوار چی بکه م؟

۴۱ گه لا ویتړ سه ری دانه واندوبه ماتیه که وه ووتی:

۴۲ — نامری پشت به خوا، به لام پـهـ یام شه نیرم که له گه ل  
خویانـا بیهیننه وه .

\* \* \*

۴۳ له و دیو ده رگای ژوره که وه شه و پزیشکه ی که ناگای له م گفتوگویه یان بـو  
چاوه روانی گه لا ویتړی شه کرد که هاتنه ده ره وه بردیه ژوره که ی  
خوی ئنجا به شیوه یه کسی وا که چاوه نه بریته چاوی پی ی ووت:

۴۴ — زور به په ژاره وه ناچارم که پیت بلیم دارا زور په ریشانه وه چاک بونه وه ی  
زور سته مه که واته چاکتر شه وه یه کوره که ی بو بینی با چاوی پی ی بکه وی .

۴۵ — ناتوانم هه رگیز له توانا ما نیه بوی بینم .

۴۶ — سهیره به راستی! . . بوناتوانی؟ هوی نه توانینت چیه؟

۴۷ — هویه کی زور سته مه به راده ییک که ناتوانم بلیم . . ناتوانم پی ی بلیم که

شه و مناله ی شه و واگیانی خوی به خت کرد له پیناویا و زرگاری کرد سزای کوری نه بو،

چونکه به رله وه ی لافاوه که هورژم بینیته سه ر ژوره کانمان ، سزا له گه ل "ئاسو" ی  
میرزا قادری دراوسیماننا له دیوه خانه که ی ئیمه پیکه وه یارییان ئه کرد ، منیش  
له حه وشه بوم که لافاوه که م دی قیژانم ورام کرده ده ره وه له ویش نه یان هیشته  
بچمه وه ژوره وه که داراش هاته وه و خوی کرد به ناو هه ره سی دارو په ردوا له تاو  
سزا ئاگای له هیچ نه مابو ، په لاماری ئاسوئه دا وا ئه زانی سزایه به لام سزای  
جوانه مه رگ پاش پینج سه عات لاشه نازداره نه رم ونوله که ی به مردوبی لسه ژیر  
گل و قوررولیته وه ده رهینرا . پزیشکه که ، که ئه مه ی بیست نه یتوانسی لیه  
بجولینیته وه و قسه یه ک ده ریری به رامبه ر به م ئافره ته لی قه وماوه جگه ر سوتاوه ،  
چونکه خوشی زوری له خوی ئه کرد که ئه و دوو فرمیسکه گه وره یه ی ئه یانه وی بکه ونه  
خواری بیان شاریته وه .

سلیمانی : ۹۵۷/۱۰/۲۵

له " شه هیدانی قه لای دمدم " لاپه ره ۳۰  
( سلیمانی ، ۱۹۶۰ ) وه ر گـــــیراوه .

2	سه رگه ردانی	sərgərdaní 'misfortune, calamity'
	مال ویرانی	małweraní 'disaster, blow, calamity'
	هه ناسه ساردی	henasəsardí 'lamentation, regret, disappointment'
	خروشان	xĩrošán (xroše-) 'to be agitated, riotous, on a rampage'
	کریکار	kĩrekár 'laborer, worker'
	به جاری	bə járe 'all at once, all together'
	که وته	kəwtnè 'to start, begin to'
	ده رهینان	dərhenán 'removal, pulling out' (n.)
	لاشه	lašé 'corpse, dead body'
	له ژیر... وه	lə žér...əwə 'from under'
	داروپه ردوو	darupərdú 'debris, rubble'
	خانو	xanú 'house'
	روخاو	řuxáw 'having collapsed, collapsed'
	روخان	"to collapse"
3	تی په ربون	tepərbún bəsər...da 'elapse, passage (of time) after...'
	کاره سات	kəresát 'catastrophe'
	لاره لاره	larəlárə 'reeling from side to side, staggering' (n.)
	ئافرەت	ʔafrét 'woman'
	گه نچ	génj 'young'
	بالا به رز	bałabérz 'tall' (an attribute of feminine beauty)
	برو	bĩró 'eyebrow'

چاوو بـرو	čawubīró 'eyes and eyebrows' (the main criteria for judging a woman's beauty)
پـه ر چـم	perčém 'locks of hair'; here: 'hair'
زـه رـد	zérd 'yellow'
رـه ش پـوش	řešpóš 'clothed in black, wearing black' (sign of mourning)
سـه ر شـه قـام	seršeqám 'Sarshaqam' (a quarter in Sul.)
بـه	bə...da 'by, beside'
دـه ر کـی سـه رـا	derk-i será 'the gate of the government building'
بـه ر دـه ر کـی سـه رـا	ber derk-i será 'the space in front of the government building'
رـو کـردنـه	řu kīrdnə 'to face; to go towards'
نـه خـو شـخـانـه	nexošxanó 'hospital'
	نه مه يه کـم جـاريـه تـی ئـه چـی "this is her first time to go..."
سـه ر دـان	serdán (lə) 'a visit (to)'
چـه نـد	čénd 'how much, what great...!'
تـرس	tīrs 'fear'
دـل	díl 'heart'
4 شـه و گـار	šewgár 'all night long'
شـه و ی رـابـورد	šew-i řaburdú 'the night before'
سـی و دـو و کـردن	lə...da sewdu kīrdín 'to be at sixes and sevens; to hesitate, vacillate over...'
چـه نـد	čénd 'how much, how...!'
لـيک دـانـه وـه	lek danəwé 'to deliberate, think over, study (a matter)'
هـه سـت کـردن	hest kīrdín bə 'to feel, sense s.th.'
لـه شـ	léš 'body'

لاواز	lawáz	'feeble, weak'
موچرکه	mučirké	'tremor, shivering, nervous excitement'
موچرکه پیا هاتن	mučirkə pya hatín (de-, dial. var. Sul. ye-)	'to tremble, shiver' (with fear, joy, etc.)
	(she felt) a chill"	
پرسام	přsám	'fraught with awe, awful, terrible'
5 هه ر چونی بو	herčonebú	'at any rate, in any case'
چاو که وتن به	čaw bæ... kewtín	'to catch sight of, see'
برین پیچ	břinpěč	'a person who dresses wounds in the hospital; male nurse'
دان به خودا گرتن	dan bæ xoyda girtín (gr-)	'to collect o.s., regain one's composure'
هوش هاته به ر	hoš hatnə bér	'to snap back to one's senses'
به رکوش	berkóš	'apron'
ئه وه نده ی تر	ʔewəndə-itír	'that much more'
سام لی نیشتن	sam læ... ništín (niš-)	'terror settles on...; to be terrified'
به بیرا هاتن	bə birda hatín	'to imagine, think'
هه ر چی	herčí	'anyone; everyone'
مردوو	mřdú	'dead'
کفن	křfn	'shroud'
6 ئایا	ʔáya	(interrogative particle)
پاشه و پاش که رانه وه	pašəwpaš geřanəwé (geře-)	'to retreat, retrace one's steps'
سه ر دان له	ser læ...dan	'to visit, pay a visit to'
مروڤ	mřróv	'man, person'
کللول	křlól	'miserable'



چاوه روان کردن	čawəřwan kirdín 'to expect, wait for'
له پیر	lə pír 'all of a sudden'
دهنگ	dén 'voice'
هینانه وه سه ر هوش	henanəwé sər hóš 'to bring s.o. back to his senses'
بو جاری دووهم	bo jar-i duwém 'for the second time'
7 میرد	mérd 'husband'
خوشکی	xušké (vocative; polite address for women) 'Sister! Madame!'
8 ههنگاو نان	həŋaw nán (ne-) 'to step, take a step'
ژوری	žúre 'inside'
زور له خو کردن	zor lə xoy kirdín kə (foll. by subjunct.) 'to force oneself to' (do s.th.)
زه رده خه نه	zərdəxənə 'smile'
لیو	léw 'lip'
دیاردان	dyar dán 'to show, display'
نزیك بوونه وه	nízik bunəwé 'to be close, come close to'
شوین	šwén 'place'
پال خستن	ləsər pal xístín (xə-; pass. xr-) 'to make s.o. lie down'
لوت	lút 'nose'
به دهره وه بوون	bə dərəwə bún 'to be out, be showing, exposed to view'
9 سه رومل	sərumíl 'head and neck; the part of the body that includes the thorax and head'
سارغی	saryí 'bandage'
پیچان	pečán (peč-; pass.: pečr-) 'fold; to wrap'
دهم کردنه وه	dəm kirdnəwé 'to open one's mouth; to speak'

	نه خوش	nəxóš 'sick (man); patient'
	به عاسته	bə ʕastém 'hardly, barely'
	نورزه	nuzó 'a moan; a very faint sound'
	هات	"he could barely utter a very faint sound."
10		"Is that you, Gela-wezh?" گهلاوېژ هاتیی ؟
11	گیان	gyán 'soul'; in direct address: 'dear'
		"Dara, dear" دارا گیان
12	چاکم شوکر	čákīm šukùr 'I'm well, thanks [to God]'
	گرنگ	gĩrĩŋ 'important'
	لا	la- 'in the opinion of...'
		لام "in my opinion"
	سزا	sǐzá 'Siza' (masc. n.)
		"This is what is important to <u>me</u> ." من ټه وه م به لاره گرنگ تره
13	قورگ	qúrg 'throat'
	پرر	pĩř 'full'
	هه نسك	henĩsk 'sobbing, choking' (n.)
	فرميسك	fĩrmésk 'tears'
	قه تيس مان	qetis mán (men-) 'to remain standing with indecision in one place'
	قه تيس ماو	qetismáw 'stuck, lodged in place'
		"with tears glistening in her eyes, unable to flow down her cheek" به فرميسكیی قه تيسس ماوه وه
15	توخوا	tuxwá 'by God! for Heaven's sake!'
	لی هاتن	le hatĩn 'to befall, happen to s.o.'
	ټازار	ʔazár 'pain'

16	فری دان نار . . . وه په نگ خواردن	fīre dán 'to throw' nāw...əwə 'in, into' peŋ xwardín (xo-) 'to hold back, dam up' (water, etc.) "dammed up, swirling"
17	کردن به ژیړ هه ره س	kīrdín bə 'to throw s.th. into' žér...əwə 'under, beneath' herés 'avalanche, onslaught, sudden fall (of rocks, etc.)'
18	هه ردو کویر	hérdu 'both' kwér 'blind' من نه مویست هه ردو چاوم کویر بی ونه ت بینم "I'd rather be blind than see you in this place."
19	شوکرانه کردن هیچی تر . . . نه وه نه بی پړتیاو ته له بالغی له بهر ده رگا	šukrane kīrdín 'to offer thanks' (to God) hič-itír...əwé nèbe 'nothing else...but' pīrtáw 'running fast, full-speed' qeləbalı́ 'crowd, mob' ləber dərgá 'before the door (of the house), in front of the house'
	کولان دین قیژاندن خو رینه وه	kolán 'lane' dín (no pres. stem) 'to see' qižandín (qižen-) 'to scream, yell' xoy řīninəwé (řīn-) 'to tear out one's hair, scratch o.s.' (in grief or anger)
20	هوار تیکه ل (به)	hawár 'great outcry; wailing' (n.) tekél bə 'mixed with'

لـرڤه	lĩrfé 'sweep, drive' (n.)
لافاو	lafáw 'flood'
قرچه قرج	qĩrčəqĩrč 'splintering sound' (onom.)
دار	dár 'wood'
شیت	šét 'mad, maniac'
گوی دان	gwe dánə 'to heed'
خو کردن به	xoy kĩrdĩn bə 'to plunge into, thrust o.s. into'
په له قاژی	pələqažé 'the desperate movement of hands and legs'
له په ورو	lepəwřú 'face down'
به سه ر ده ما	bəsər déma 'face down'
که وتن	kəwtĩn (kəw-) 'to fall down'
پال	pál 'foot, side'
دیوار	diwár 'wall'
په لامار دان	lə...da pəlamar dán 'to grab, seize, clutch at'
هه ل گرتن	həl gĩrtĩn (gr-) 'to carry, lift up'
باوه ش	bawéš 'lap'
	"I carried him in my arms" <b>هه لم گرت به باوه شسه وه</b>
سه یر کردن	səyr kĩrdĩn 'to notice, see'
	"all at once" <b>هموی به جاری</b>
هه ره س هینان	hərəs henán (hen-) 'to collapse, tumble down'
تـوـند	túnd 'strong'
نووساندن	nusandĩn (nusen-) 'to stick, press'
	"I held Siza tight in my arms" <b>سزام توند نووسان به سه ر دلـسه وه</b>

	به جوریکسی وا که	"in such a way that..."
به ر که وتن	ber kəwtín	'to fall on, hit, strike s.th.'
خو راکیشان	xorakešán	'dragging oneself' (n.)
وورد، وورد،	wĩrdəwĩrdə	'slowly, gradually'
خو کوتان (به ره و، بو)	xo kután (kut-) bərew or bo	'to take oneself (toward, to)'
د، ره وه	dérewə	'outside'
که رسه ک	kərsék	'clods of earth, loam or clay'
به رد	bérd	'stone'
به ر بونه وه سر	ber bunəwé ser	'to drop or fall down on'
گازه رای پشت	gazəra-i pǐšt	'the middle part of the back'
رزگار بوون	řizgarbún	'rescue, saving' (n.)
مه به س	məbés	'intention; aim, goal'
	"My only purpose was to save Siza" من هه ر رزگار بوونی سزام لامه به س بو	
	"before I knew it" ئه وه نده ئه زانم	
بی هوش بون	be hoš bún	'to be unconscious'
22 هاته وه هوش	hatnəwə hóš	'to regain consciousness'
په شیما بون	pešiman bún læ...	'to be regretful, sorry over'
گیان	gyán	'life'
به خت کردن	bəxt kǐrdín	'to sacrifice'
ترسان	tǐrsán (tǐrs-)	'to be afraid'
تازار	ʔazár	'pain'
... ی که	-i kə	'more, else'
	"I do not want anything else" من هیچی که ناوی	

	گریان	gĩryán (gri-) 'to cry, weep'
26	راستی به که ی	řastekýy 'the truth of the matter'
	دل هاتن	dĩl hatĩn (ye-) (foll. by subjunct.) 'to have the heart, strength to (do s.th.)'
27	ئاخیر	ʔaxĩr 'well now! come now!' (remonstration)
	ئاخیر نابی	ʔaxĩr nábe 'come now! that won't do!'
29	به زیندویی	bə zinduí 'alive, while alive'
	مردن	mĩrdĩn (mr-) 'to die'
30	توخوا ئه گهر وابلای	"Please don't talk like that!"
31	د	dé (asseverative particle used with imperatives or expressions of imperative force)
	باشه	"that's enough!"
32	سه یر کردن	səyr kĩrdĩn 'to look at, look'
	بریتسه	bĩriqé 'glitter, glimmer'
34	هه لقرچان	həl qĩrčán (qĩrče-) 'to sizzle, burn'
	هه لقرچاو	"burning"
	ئیش	ʔéš 'pain'
	جه رگ	jérg 'heart'
	پیش خواردن	piš xwardĩn (xo-) 'to swirl' (pent up emotions)
35	جاری	járe 'just, only'
36	هه ی هاوار	hey hawár (a cry for help)
	خه لکه	xélkə (vocative) 'people!'
37	خو	xó 'indeed! I say!'
	مانه وه	manəwé (men-) 'to remain, stay, still be...'

	دراوسی	dīrawsé 'neighbor'
	گه ره ک	gerék 'quarter (of town)'
	ئه و دیو	ʔéwdiw 'the other side'
	رو یشته وه	řoyštnewé (řó-) 'to go back'
	خزیم	xízim 'relative; kin'
	گله زه رده	gīləzərdé 'Gilazarda' (village in Sul. Liwa)
	هاتن به دوا	hatín bæ dwa...da 'to come after, come to get s.o.'
	بیردن	bīrdín (bə-) 'to take'
	ری یان نه دابون	řeyan nédabun 'they did not allow them to come in', i.e., they were not allowed to come in and visit you.
38	هیشتن	heštín (heḷ-) 'to allow, permit'
		چون "how can...? why...?"
39	بو	bó 'why?'
	تورره بون	tuře bún 'to become angry, lose one's temper'
	خو دلگیر کردن	xo dīlgir kīrdín 'to distress o.s., make o.s. unhappy'
40	تاقه	taqé 'only one, a single one'
		هه ی هاوار = ئه ی هاوار
41	سه ر دانه واندن	sər da nəwandín (nəwen-) 'to bow one's head'
	ماتی	matí 'dejection'
42	پشت به خوا	pīšt bæ xwa 'with God's help'
	په یام	peyám 'message'
	هینانه وه	henanəwé (hen-) 'to bring s.th. back'
43		له و دیو ده رگای ژوره ک "on the other side of the door to the room"

پزیشک	pīzīšk	'doctor, physician'
ئاگا بوون (له)	ʔaga le...bun	'to be aware of...'
چاوه روان کردن	čawerwan kīrdīn	'to wait for'
	به شیوه کی وا که	"in such a way that..."
چاو برینه چاو	čaw bīřine čaw (bīř-)	'to look in the face of; to look s.o. in the eyes'
44 په ژاره	pēžare	'sadness, sorrow'
ناچار بوون که ...	nāčar bún ke...	'to have no alternative but...'
په ریشان	perešán	'in danger, in critical condition'
چاک بونه وه	čakbunewé	'recovery'
ستم	sītém	'hard, difficult'
45 توانا	twaná	'ability, capability, power'
	له توانا مایه	"it is in my power to..."
46 سهیر	séyr	'strange, odd'
نه توانین	netwanín	'inability, incapacity'
47 راده	řadé	'extent, degree'
به رله وه ی	bérlewə-i (foll. by subjunct.)	'before'
هورژم هینانه (سه ر)	huružm henane sér	'to sweep over, rush on (of water, fire, etc.)'
ئاسو	ʔasó	'Aso' (masc. n.)
ی	-i (izafa)	'...the son of...'
میرزا	mirzá	'Mirza' (title formerly given to laymen who could read and write; usually precedes the first name.)
میرزا قادر	mirza qadír	'Mirza Qadir'
دیوه خانه	diwəxané	'visitors' room'



48	حه وشه	həwšé 'courtyard'
	را کردن	řa kirdīnə 'to run to'
	له تاو	lə táw 'because of, for the sake of'
	له تاو سزا ئا گای له هیچ نه مابو	"because of Siza he was aware of nothing", i.e. he lost his sense of danger.
		believing it was Siza" وا ئه زانی سزایه
	جوانه مه رگ	jwanəmérg 'a person who dies before his time, one who dies young'
	نازدار	nazdár 'darling, beloved'
	نه یم ونول	nərmunól 'soft and smooth; tender'
	به مردویی	bə mīrduí 'dead, lifeless'
	گل	gıl 'earth'
	قور	qúr 'mud'
	لیته	lité 'slime'
49	لیو	léw 'lip'
	جولانه وه	julanəwé (julen-) 'to move s.th.'
	قسه ده ر برین	qīsə dər brín (br-) 'to utter a word'
	لی قه و ماو	leqəwmáw 'distressed (with misfortune), bereaved'
	سو تان	sután (sute-) 'to burn'
	جگر سوتاو	"person heavily afflicted with misfortune" (usually death of a close relative)
	زور له خو کردن	zor lə xoy kirdín kə 'to force o.s. to (do s.th.)'
	فرمیسک	fīrmésk 'tear'
	که و ته خواری	kəwtné xware 'to fall down, roll down'
	شاردنه وه	šardnəwé (šar-) 'to conceal, hide'

میدیم

سی به سی له ده ورو به ری سه عات یانزه ی سه ر له به یانی دا به ره و  
ژور بوینه وه پروه و مالی ماموستا عه زیز بو نان خوار دنی نیوه رو، به لام که گه یشینه  
لای چایخانه گه وره که ی سه ر شه قامه سه ره کی یه که ی شار که ری ره وی گه لی  
له شوینه گشتی یه کانی ناو شاره وام پیش نیاز کرد که لایده ین تاکو شتیکی سارد  
بخوینه وه و که میکیش وه خت به سه ره رین چونکه هیشتا کات به به ره وه مابوو،  
که من وام ووت ماموستا عزیزیش واته که می په سند کرد، نه توانم بلیم پیشی  
خوش بوو، چونکه ووتی ئیوه دابنیشن منیش تاناو بازاره چم پاسپارد، یه کی  
باو کم هه یه نه ی گه ینیم و گورج نه گه ریعه وه لاتان نه وسا پیکه وه نه روین، به م  
جوره نه و به لای کاری خوینه وه و ئیمه ش بو ناو چایخانه که ملمان نا.

که چوینه ناو چایخانه که وه پرومان کرد، قوژنیک له ده وری میزیک لی ی  
دانیشتین و وورده وورده که وتینه قسه کردن، هاوری که م شاری نه بوو وه له  
رواله تیش دا زور پوشته و په رداخ نه بوو به لام له چاوه کانی سووربوون بو گه یشتن  
به ئاواتیک دیاربوو، وه له ناخی ده روونیا گه لی هیواو ئاواتی په نگ خوار دی  
ناو میشکی ئارامی گرتبوو، چاوه روانی کاتی خویمان بوون تاکو وه ک تیر له نیوانی  
دوو لیوی باریکیه وه ده رچن به ره وه ولا شه یه ی که قازانجی نه وه ده سته  
براکانی له سمینی سه ردلی دایه.

دوای نه وه ی جگه ره یه کی به چه رخه که ی داگیر ساند ئانیشکی راستی  
دادایه سه رمیزه که و مژیکی قوولی له جگه ره که ی داو زور به شینه یی ووتی:  
ماموستا له میژ به خزمه تتان نه گه یشتم، به راستی ئیمه که لکی نه وه مان پیوه  
نه بوو که توبه جیمان بهیلایت، خوز گه جاریکسی تریش  
نه هاتیته وه ناومان.

منیش ووتم کاکه عه لی ، خه مت نه بی ، براوات بی که هه موو ماموستایه کی  
دلسوز له من زیاتر به ته نگتانه وه دی ، نه ری به راست ئیستا باری ثیانتان  
چونه وکومه له که تان له چی دایه ؟

— هه ی بی قه زابی له چی نه پرسیت به سه ری توئه وده مه ی که تو

لامان بویت چونت دیوین هه رواین ، کومه لیش له چیا بی ! بروا بکه وه ک

میوژه قریوک هه رقالموره که ی ماوه و هیچی تر ، به م جوژه بوون و نه بوونی  
وه ک یه که ، راستی یه که ی هه رچه نده سه مه ره که زوری به سه ر ئیمه هاتووه

چونکه ئیمه زوریه ی دانیشتونین و جی به جی کردنن مه سه له که مان کیشیه ی  
زوره و نه بی دورره و په ریز نه وه ستین و راسته و خوتی هه لچین به لام زورییش

هیوامان به لوان و روشن بیرانی شاره که ریمان بو روشن که نه وه ، جگه له وه ی

له م کاته دا که وولاتیش پیوستی به کومه کی هه موو نه و که سانه هه یه کسه

له پاشه روژا نه حه وینه وه وه نه بی به شی خوبان وه به پی ی توانیان هاوبه شی

خه بات بن ، که چی به پیچه وانه وه گه لیک له ولا وانه خه ربکی خواردنه وه و

قومارکردن و وه خت به سه ر بردنن به قسه ی هیچ و پوچ و . . . با هه ر قسه

نه که م له وه ش خراپتر ، ئیتر وازینه خوت له منی با شتر نه زانی .

— تو سه ری خوت نه گه ر ته واوی نه که یت .

— چی ته واو که م بی قه زابیت کوايه تو هه ست به هیچ ناکه یت ، هه ر

له م چایخانه یه دا ئاله و سی چوار نه فه ندی یه قسه ی وام گوی لی بووه بییان

خه یته سه رنان سه گ بونیان پیوه ناکات .

— کامانه . . . نه مانه ی ته نیشتمان که پی نه که نن ؟

— به لی ، به لی ، نه ی خوا له وه جاخیان دا نه هیللی ، چاوت له وه

یه که یان بییت ، قژی وه ک پوپنه ی عه لی شیش هیناوه ته سه ر لووتی ،

تو گوی بگه ره نه وسا بوت ده ره ره کوه وی به چی

پی نه که نن .

له وکاته دا سیانه که ی تریان پرویان کردبووه بوگله به سه رو بیه ده م  
 پیکه نینه وه لی ی ته پاران وه بو ته وه ی ته ویش به سه رهاته که ی د وینی ی خوی  
 بگیریته وه ، تاله ته نجام دا ووتی ، باشه بوتان ته گیرمه وه ، به لام به شه ره ف  
 قسه ی تیابکه ن لیتان زویر ته بم،یه که میان له لای راستی یه وه ووتی : جوانه مه رگ  
 بم قسه ناکه م، دوانه که ی تربش ووتیان : گیان به چاوی بالآ به رز وورتی له  
 ده معان نایه ته ده ری .

— ده گوی بگرن، شوخه ته سمه ره که ی له مانگی پیشودا له کولانه که دا  
 له گه ل ئیوه تووشی بووم . . . . ته ی هاوار ته و نازداره چی یه خوا دروستی کردووه،  
 به شه ره فی . . . .

له پریه کیکیان قسه که ی پی بری و به ده م پی که نینه وه  
 ووتی : ئاخ . . . .

ته مجا بوگله به سه ر ووتی : ئاخ نه م ووت قسه که م پی نه برن،  
 به شه ره فی جه ماعت له جوانیا قولپ ته دا ، وه ی ، وه ی کوپر بم بوپه وتی  
 له سه ر خوولا رول نه نه ی .

— ته ی دایکم به قوریانی بیت .

— ئای ته مجا نوره ی توپه، مالتان به قورگیری ، لووتی قنجی پروی له  
 کوره کاژاوه، که جارو بار به پیکه وت له زیخیک هه ل ته دات ، زیخه که وه ک له  
 خوشیا ئارام له به ر برابیت ته و ده ره پینه ی که ده ره په پیت تاله چاو وون  
 نه بیت ناگیرسیته وه .

— کوا یه کیکی له توش هه ل بدایه ، به لام تو ته وه نه ده  
 به خته وه ر نیت .

۲۳

— ئه ي مردوتان مری که در یژ دادرن هه ر تو مابووی توش خوت پی

پانه گیرا ، ده لیم گه پین با ته واوی که م .

۲۴

— ئی ده ی فه رموو . . . ئاوزایه ده معان .

۲۵

دوینی تروشی بوومه وه ، وه کو جاری جاران خوتان ئاسایی ته نگیسم پی

هه لچنی یه وه ، هه ر چونی بووبه توانج و پیش که وتن و سه ر سووچی کولان لی

۲۶

گرتن و گه رانه وه وزه رده خه نه ی وه ستایانه هینامه قسه کردن ، وه للاهسی

روح له جیگه یه کی سه ختایه و نایه ته ده ری ئه کیتا ئه بومن هه ره وساته دلسم

بوو ستایه ، سه رتان نه یه شینم قسه که ش هه ره وه نده بوو که ووتی : پاش نیوه رۆ

سه عات پینج و نیو که سمان له ماله وه نابی ئه گه ر توانیت سه ریک بده لسه ده م

ده رگا که دا ریگه ی یه ک د وو قسه مان ئه بیت .

۲۷

— ئی ئی . . . .

۲۸

— به خوا خوشه ئه مه یه ثیان

۲۹

که وابو وازت نه هینا هه تاکوبه ئاواتی دلت گه یشتی و که وته گفت و گو،

ئیمه ی نه گبه ت نه بی به م رۆزگاره خوله مان دیت و مایه مان به مایه ی پیاز فروش .

۳۰

ده به سه مالتان ویران بی بوئه وه نده خو په رستن ، له کورتی بسی

برمه وه ، نیوه رۆ دوا ی نان خواردن پیش تاشرا ، هه ر چه ند به یانیش تاشی بووم .

۳۱

— به راستی هه ر له خوت دی

۳۲

جلی نویم له به رکرد و وه ستایانه سه رم داهینا و بوون به رامه یه کی ته وادم

له خوم داو که وته ری ، خوشم نازانم چون گه یشتبومه به رده رگا که یان و

ده ستم نا به زه ننگه که دا به لآم له شم وه ک کلپه ی ئاگر هاتبووه جوش، دلسم . . .  
له م کاته دا به کیکیان هه لی دایه و ویستی بوئی ته واوکات ووتی :

۳۳

— وه ک . . .

۳۴

بوگله به سه رنه ی هیشت زیاتر له سه ربروا قسه که ی پی بری و ووتی :

۳۵

— ده ووس به ، دلّم فرته فرتی بوو له پر ده رگا که کرایه وه مانگی  
چوارد ده له درزی ده روازه وه ده رکه وت و ووتی : فه رموو وه ره ئه م دیو، که له  
دالانی سه ر ده رگا که تی په ریم و چومه حه وشه که وه ئه وسا ئه ویش ده رگا که  
داخست ، چیتان بو بکیرمه وه له کوی بوون له وساته دا .

۳۶

— له کوی بووین به ملی شکاومان هه ر له م چایخانه یه بووین ، حه یف  
نی یه ئیمه له خوشی دا بین .

۳۷

— ئه وه ئه لی ی چی ! خراپ، تی که یشتی، به شه ره فی هه موومان نیو  
سه عات زیاتر به پینج شه شیک به شه ق ته راتی نی حه وشه که یان پی کردم .

۳۸

— ئه ی شوخی له سه ری هه ل نه دایتی ؟

۳۹

— راست ئه کات با قسه یه کی خیری بو بکردیتایه خو کفر نه ئه بوو .

۴۰

— کوره قسه ی خیری چی ، هیچ نه بوایه ئه ویش شه قیکی تی هه ل دایه ،  
ئه ی تو خوا تی هه ل نه دای ؟

۴۱

— نه خیر ، ئه و بیزی نایه ت شه ق له من هه ل دات ، به ده م زه ر ده  
خه نه یه کی گالته پی کرد نه وه پالی دابوو به دیواری ژووره که ی ئه و به ره وه و  
سه یری ئه کرد .

۴۲

— ئه ی دوا ی ئه وه ؟

دواي ټه وه ش سه تلې خوځله مېشياويان كړد به ته وقي سه رماو ده رځاي  
ده ره وه يان بو كړدمه وه وبه يه ك شه ق فرې يان دامه كوځان .

له م كاته دا كه سې هاوړې كه ي له تاسه وه چو و بوونه وه له پيكه نيناو  
ده ست وپې يان بېر رايه به خوځيان نه ټه زاني ، هاوړې كه ي منيش لـه به ر  
خوځه وه وبه ناوچه وانيكي گرژو تال و دليكي پر له داخه وه ووتې : ټه ي ده ستيان  
خوش بېت شاللا سواړي كه ريځيشيان بكر ديتايه و كوځان به كوځاني شاريان گېرايتايه ،  
ټه مجا رووي كړده من و ووتې : خو گوږت لې بوو ، ټيتر هيچ پيوست بـه من  
ناكات قسه ت بو بكه م ، ټه وا ماموستا عه زيزيش هاته وه فه رموو بابروږين نانه كه مان  
بخوځـن .

له گوږاري " هيو " ژماره ۳۴ ، سالي ۵  
(ټه يلول ۱۹۶۱) لاپه ره ۷۳ وه ر گـيراوه .

1	شاللا	šálla 'God willing; I hope'
	سوار کردن	swar kirdín 'to mount s.o. on s.th., ride s.o. on s.th.'
	که ر	kér 'donkey'
		"شاللا سواری که ریکشیان بکردیتایه" 'I wish they had even ridden you on a donkey' i.e., that they had put you to shame.
2	سی به سی	sé bə sé 'three by three'; here: 'the three of us'
	ده ورو به ر	dəwruḇér 'vicinity' (in time or place)
		له ده ورو به ری... را "around, about"
	سەر له به یانی	sər lə bəyaní 'the first thing in the morning'; here: 'before noon'
	به ره و ژورر	bəreḇžúr 'upward, up'
	به ره و ژورر بونه وه	bəreḇžúr bunəwé 'to go uptown'
	رووه و	řuwéw 'in the direction of, toward'
	عه زیز	ʕezíz 'Aziz' (masc. n.)
	نان خواردنی نیوه رو	nanxwardín-i niweřó 'lunch'
	لا ی	lá-i 'beside'
	چایخانه	čayxané 'teahouse'
	سەر	sér 'on'
	شه قام	šeqám 'street'
	سەر ه کی	səreki 'main'
	ری ره و	řeřéw 'a much-traveled road, a major thoroughfare'
	گه لی له	géle lə 'a lot, a great number of'
	شوین	šwén 'place'



گشتی	giští 'public'
ناوشار	nawšár 'downtown'
پیشنیاژ کردن	pešniyáz kirdín 'to suggest, propose'
لا دان	la dán (də-) 'to change course'; here: 'to sit down'
تاکو	táku (foll. by subjunct.) 'so that, in order to'
سارد	sárd 'cold'
کەمیک	kémek 'a little, some'
به سەر بردن	bə sər bîrdîn 'to while away, spend' (time)
کات	kát 'time'
کات به به ره وه مان	kat bə bər...əwə mán (men-) 'there re- mains time for...'
3 واتە	waté 'word; statement'
په سه ند کردن	pəsən kirdîn 'to approve of; to agree to'
پێ خوش بوون	pe xoš bûn 'to be pleased with, to be delighted by'
ناوبازار	nawbazár 'the principal bazaar, the main shopping area'
راسپاردە	řaspardé 'an errand' (for s.o.)
راسپاردە گە یاندن	řasparde geyandîn (geyen-) 'to do an errand'
گورج	gúrj 'quickly, right away'
لا	la 'to where s.o. is, to'
ئە و سا	ʔéwsa 'then, after that'
بە م جورە	bém jorè 'in this way, thus'
	"he...while we..." ئە و ... و ئیـــــم ش
به لای	bə la-i...əwə 'toward, to'

کار	kár 'task; errand'
مل نان	bo(naw)...míl nán (ne-) 'to betake one-self to...'
4 ررو کردنه ...	řu kirdné 'to go towards, head for'
قوژبن	qužbín 'nook, corner'
له ده وری	le déwr-i 'around'
میز	méz 'table'
لی دانیشتن	le daništín 'to sit in, at'
ورده ورده	wirdè wirdé 'bit by bit, gradually'
که وته	kewtné 'to start, begin to'
هاوری	hawré 'friend'
شاری	šarí 'city-dweller, city-folk, city-bred'
روالست	říwalét 'appearance'
پوشته و په رداخ	poštewperdax 'well-dressed, well-groomed'
سور بوون بو	surbún bo 'determination, resolve to' (do s.th.)
گه یشتن به	geyštín be (ge-) 'to reach' (destination); 'to achieve' (an aim)
ثاوات	ʔawát 'aspiration; ambition'
دیار بوون	dyar bún 'to be clearly visible'
5 ناخ	náx 'the inner part, the very depths of'
ده روون	dərún 'conscience, mind'
هیوا	hiwá 'hope, aspiration'
په نگ خوارو	penxwardú 'sealed up, curbed, locked up' (emotions, water, etc.)
نار	náw 'inside'
میشک	mešík 'brain'

ئارام گرتن	ʔaram girtín 'to be patient, be still'
چاوه روان بوون	čawerwan bún 'to be waiting for'
كات	kát 'time'
تاكو	táku (foll. by subjunct.) 'in order that'
وهك	wék 'like'
تير	tír 'arrow'
له نيوان	le niwán...əwə 'from between or among'
ليو	léw 'lips'
باريك	barík 'slender; thin'
دهر چون	der čún (č-) 'to come out, to shoot out' (like an arrow, bullet, etc.)
لاشه	lašó 'corpse'; here: 'goal'
قازانج	qazánj 'profit; interest'
دهسته	dəstó 'dozen'; 'set'; here: 'group'
	دهسته براکانی "his brethren"
سيمين	səmín 'cavity'; here: 'depths, bottom'
سه ردل	sərdíl 'heart'
جگه ره	jǐgeró 'cigarette'
چه رخ	čérx 'cigarette lighter'
دا گیرساندن	da girsandín (girsen-) 'to light, ignite'
ئانیشك	ʔaníšk 'elbow'
راست	řást 'right'
دا دان	da dán (də-) 'to put s.th. down; to rest (the elbow, etc.)'
مژ	mǐz 'a sip; a whiff of smoke'
قوول	qúl 'deep'

مژدان له	mǐž lə... dān (də-) 'to take a puff on a cigarette'
شینه یی	šenəí 'gentleness'
	به شینه یی "leisurely; slowly"
له میژه	lə méžə 'it has been a long time since...'
به خزمه ت... گه یشتن	bə xǐzmət... gəyštín (gə-) 'to meet; to see' (honorific)
که لک پیوه بوون	kəlǐk pewə bún 'to be of benefit to s.o.'
به جی هیشتن	bə je heštín (heǐ-) 'to leave s.o. behind'
خوزگه	xozgó 'would that, I wish, I hope'
	"خوزگه جاريکی تریش ته هاتیته وه ناومان you could come and live among us again."
7 خه م	xém 'grief'
	خه مت نه بی "have no fear!"
بروا بوون	bǐrwa bún 'to trust; to have faith'
دلسوز	dǐlsóz 'kind, benevolent'
به ته نگه وه هاتن	bə tən... ewə hatín (ye-/de-) 'to take pains with, take care of s.o.'
ته ری	ʔeré 'yes; well, now!' (indicates change of subject)
بار	bár 'condition, situation'
ژیان	žiyán 'living' (n.)
کومه ل	komól 'organization, group'
له چیدا یه	lə čí... dayə 'how is...?, how is... getting along?'
	"کومه له که تان له چیه دایه ؟ How is it going with your organization?"
8 هه ی	héy (ejaculation sometimes used in responses to questions)
قه زه	qezá 'predestined accident'

(هه ی) بی قهزا بی	(həy) bé qəzabe (formula) 'May you be safe! God protect you!'
بیه	bé 'by' (in oaths)
	به سه ری تو (I swear) by your head!"
دهم	dém 'time, period'
	نه وده مه ی که تو لامیان بویت "when you were with us"
دین	dín (no pres. stem) 'to see'
	چونت دیوین هه روایین "we are just as you saw us"
9 بروا کردن	bīrwa kīrdín 'to believe'
وهك	wék 'like, as'
میرژ	mewīž 'raisins'
قرپوک	qīrpók 'dried up; bad' (raisins, grapes, dates)
قالور	qalór 'outside cover; shell; skin'
مان	mán (men-) 'to remain, be left (in)'
هیچی تر	hič-i tīr 'nothing else'
بیرون	bún 'existence'
نه بیرون	nəbún 'non-existence'
10 راستی یه که ی	řastekéy 'the truth of the matter'
هه رچه نه	hércəne 'although'
سه مه ره	səməré 'events, incidents'
به سه ر هاتن	bəser...hatín 'to befall, happen to s.o.'
زور به	zurbé 'majority'
جی به جی کردن	jebəjekīrdín 'execution, performance; disposing' (n.)

مەسەلە	məsəlǎ 'matter, problem'
کێشە	kešǎ 'difficulty, complication, thorny problem'
دوورە و پەریز وەستان	durewpǝrez wəstán (wəst-) 'to remain aloof; to be indifferent' (to s.th.)
راستە و خۆ	řastəwxó 'directly, immediately'
تێ هەڵچۆن	te hǎl čún (č-) 'to start doing s.th., get started doing s.th.'
هه‌یوا بوون بە	hiwá bə...bún kə (foll. by subjunct.) 'to rely, depend on s.o. to (do s.th.)'
لە	láu 'youth, young man'
روشن بێر	řošǐnbír 'the enlightened'
ری	řé 'road, path, way'
روشن کردن	bo... řošǐn kǐrdǐn 'to light up, illuminate s.th. for...'
11 جگە لە وە ی	jǐgǎləwǝ-i...kə 'except that...(conj.); in addition to which...'
کۆمەکی	komǎkí 'collaboration'
پاشە روژ	pašǝřóž 'future'
حەوانە وە	həwanəwǎ (həwe-) 'to live in comfort or luxury (after hard work)'
بەش	běš 'part; share'
بە پێی	bə pé-i 'according to'
توانا	twaná 'ability, capability'
هاوبەش بوون	hawbəš bún 'to participate, take part in'
خەبات	xəbát 'struggle'
کەچی	kəčí 'whereas'
بە پێچەوانە وە	bə pečəwanəwǎ 'on the contrary'
گەلیک لە	gǎlek lǎ 'a lot of'

	خه ريك بوون	xerík-i...bún	'to be busy (doing s.th.)'
	خواردنه وه	xwardnəwé	'drinking' (n.) i.e., alcoholic beverages
	قومار كردن	qumarkirdín	'gambling' (n.)
	وه خت به سه ر بردن	wəxĩtbəsərbĩrdín bə...	'killing time, whiling away time with...'
	ههچ وهچ	hičupúč	'meaningless; worthless'
	قسه ههچ وهچ		"nonsense"
	با هه ر قسه نه كه م		"I'd better not say anything"
	خراب	xĩráp	'bad'
	واز هينان	waz henán (hen-; subjunct.: ben-)	'to leave' (s.th. unsaid, as a matter of prudence)
	خوت		"you"
	له مني باشتر نه زانبي		"you know it better than I do."
12	تو	tu-	'for the love of, by' (in oaths; earnest entreaty)
	توسه ري خوت	tusér-i xot	"I beg of you!"
	توسه ري خوت نه گه ر ته واوي نه كه يت		"I beg you to finish [what you're saying]"
13	چی ته واو كه م		" <u>what</u> should I finish?"
	گوایه	gwáye	'you mean to say...'
	هه ست كردن به	hest bə...kirdín	'to feel, sense s.th.; to be aware of'
	هه ر	hér	'only, alone'
	هه ر له م چایخانه يه دا		"why, in this very teahouse alone"

ئا	ʔá (interjection used to attract attention to s.th.) 'indeed!'
ئەفەندى	ʔəfəndí 'any person who wears western clothes; approx.: gentleman'
گوى لى بوون	gwe lə...bún 'to hear'
خستە سەر	xǐstnə sér (xə-) 'to place s.th. on'
نان	nán 'bread; a loaf of bread'
سەگ	sэг 'dog'
بون کردن	bon kǐrdín 'to smell s.th., sniff at'
قسە ی دام گوى لى بووه بیان خەیتە سەر نان "I have heard very unpleasant things." lit., 'I have heard such things that if you put them on a piece of bread dogs will not even sniff at it.'	
14 کامانە	kamané 'which ones? which ones are they?'
تەشت	təníst 'near, beside'
کە	ké 'who' (relative)
پى کەنین	pe kenín (kən-) 'to laugh' (at: bə)
15 وه جاخ	wəjáx 'male offspring, sons'
هیشتن	heštín (heɭ-) 'to permit, allow'
خوا لە وه جاخیان دا نە هیڵە wəjáxyanda néhele "may they perish"	
چاو لى بوون	čaw lə...bún 'to see; to look at'
قش	qǐž 'hair (of the head)'
پوپنە	popné 'comb' (of domestic fowl)
ەلى شیش	ʔəli- šíš 'turkey'
هینانە سەر	henanə sér... (hen-) 'to bring s.th. over...'



لسوت	lút 'nose'
گوی گرتن	gwe girtín (gr-) 'to listen'
ئه وسا	ʔéwsa 'afterwards, then'
دهر که وتن	der kəwtín 'to become evident, become clear'
16	سیانه که ی تریان "the other three young men"
روو کردنه	řu kirdné 'to turn toward, face'
بوگلـه	buglé 'artificial curl'
	buglə bə sér "the one with the curl in his hair"
به دهم	bədém...əwə 'while' (doing s.th.)
پارانه وه له	lə...pařanəwé bo ʔəwə-i (paře-) (foll. by subjunct.) 'to beg...to' (do s.th.)
به سه رهات	bəsərhát 'adventures, experiences'
گیرانه وه	geřanəwé (ger-) 'to tell, narrate'
ئه نجام	ʔənjám 'result'
	له ئه نجام دا "in the end, finally"
شه ره ف	šəréf 'honor'
	به شه ره ف "by my honor!"
قسه ی تیا کردن	qsə-i tya kirdín 'to comment on, remark on' (a subject)
زویر بوون له	lə...zəwir bún 'to be angry with'
راست	řást 'right, right hand side'
جوانه مه رگ	jwanəmérg 'one who dies young'
	جوانه مه رگ بم قسه ناکم "may I die young if I speak!"
گیان	gyán 'soul, spirit'; here used interjectionally to signify pleasure and approval: 'bravo!'

	بالا به رز	balabérz 'tall person' (one of the qualities of female beauty is height)
		به چاوی بالا به رز "I swear by the eyes of the tall one" (reference here is to a tall girl)
	وورته	wirté 'word; any sound emitted from the mouth'
	هاته ده ری	(lə...) hatnə dére (ye-) 'to come out, go out (of...)'
		وورته له ده ما نایه ته ده ری "I won't make a sound."
17	ده	dé (asseverative particle preceding imperative verb)
	شوخ	šóx 'graceful'
	نه سحر	ʔəsmér 'brunette'
	پیشو	pešú 'previous, last'
	کولان	kolán 'alley, lane'
	تروش بوون	tuš bún 'to come across, meet by chance'
	ئه ی هاوار	ʔéy hawar (exclamation indicating great appreciation for s.th.)
	نازدار	nazdár 'pampered, coddled'; here: 'beautiful and elegant'
18	له پر	lə pír 'suddenly'
	قسه برین به	qǐse... pe bírín (br-) 'to interrupt s.o.'
	ئاخ	ʔáx 'oh!' (exclamation showing great pain; here used in jest to disapprove of an oath. This is done usually among very close friends and after به شرف)
19	ئه مجا	ʔémja 'then, after that'
	ئاخیر	ʔaxír 'well now, after all!'
	جه ماعت	jemaʔét 'group'; i.e., all those assembled there

	جوانی	jwaní 'beauty'
	قولپ دان	qulp dán 'to boil' (of water, etc.); here: 'very attractive, vivacious'
	وه ی	wéy (exclamation accompanying an emotional outburst) 'woe!'
	گویر بوون	kwer bún 'to be, become blind'
	ره وت	řéwt 'trot; graceful movement'
	له سه ر خو	læsər xó 'slow and sure; unhurried'
	لا روله نجه	larulənjé 'graceful gait'
20	به قوربان بوون	bə qurbán-i...bún 'to be sacrificed for...'
		دایکم به قوربانسی بیت lit: "May my mother be a sacrifice to save her." (a phrase showing great appreciation for s.o.)
21	نوره	noré 'turn'
	قور	qúrř 'mud'
		"may your house be covered with mud!"
	قنج	qǐnj 'slightly turned up' (nose); 'up- right' (posture)
		لـووت قنج "snub-nosed"
	روو	řú 'face'
	کوره کاژاو	kuřekažáw 'Kurakajaw' (a high mountain in Iraq)
	جارو بار	jarubár 'occasionally'
	به ریکه وت	bə řekéwt 'accidentally, unintentionally'
	زیخ	zíx 'small pebble, piece of gravel'
	هه ل دان	lə...həl dán 'to kick...'
	خوشی	xoší 'happiness'

وهك له خوشيا approx., "as if from sheer joy"

ئارام

ʔarám 'patience'

ئارام له بهر بران

ʔaram læbər bǐřán (br-) 'to lose patience'

دهر په رين

derpeřín 'ejection, blasting forth' (n.)

دهر په رين

der peřin (peř-) 'to be ejected out; to shoot out (intrans.)'

له چا وون بوون

le čaw wǐn bún 'to disappear from sight'

گيرسانه وه

girsanəwé (girse-) 'to halt, stop' (doing s.th.)

22

کوا يه کيکي له توش هه ل بديه "I wish she had given you a kick too"

به خته وه ر

bəxtəwér 'lucky'

23 ئه ي مردوتان مري

ʔəy mǐrdútan mǐre (exclamation of disgust) 'What terrible people you are!'

دریژ دادر

dǐreždadǐř 'loquacious, talkative'

مان

mán (men-) 'to remain; to be left'

خو يي راگيران

xoy pe řa girán (gr-) 'to restrain o.s., hold o.s. back'

ده

də = dəy (asseverative particle preceding imperatives or implied imperatives)

لي گه ران

le gerán (gere-) 'to leave s.o. alone'

24 ئي

ʔé 'o.k., all right'

ئاو زانه دهم

ʔaw zane dēm (ze-) 'water flows to the mouth; approx., to drool'

25 جاري جاران

jar-i jarán 'former times, days gone by'

خوتان ئاسايي

xotan ʔasaí 'in a manner similar to yours; just like you'

تهنگ هه لچنين به

teŋ bæ...həl čǐnin (čn-) 'to molest; to corner s.o.'

هه رچوني بوو

hérčonebu 'be that as it may; at any rate'

توانج	twánj 'intimation, hint'
پیش که وتن	peškəwtĩn 'preceding, going ahead, walking in front' (n.)
سه ر سوچ	sərsuč 'corner, angle'
	سه ر سوچی کولان "a turn in the lane; street corner"
	سه ر سوچی کولان گپرتن له sərsuč-i kolàn legĩrtĩn "standing in wait at a turn in the lane"
گه رانه وه	geřanəwé 'going back and forth' (n.)
زه رده خه نه	zərdəxənə 'smile; smiling' (n.)
وه ستایانه	wəstayanə 'like a master, masterfully'
هینانه قسه کردن	henáne qĩsə kĩrdĩn (hen-) 'to engage s.o. in conversation'
26 وه لاهی	wéllahi 'by God! indeed!'
روح	řóh 'spirit; soul'
سه سخت	séxt 'difficult, hard; inaccessible'
هاتنه دهره وه	hatnə dére (ye-) 'to come out'
	روح له جیگه یه کسی سه ختایه ونایه تـــــــه دهری "The soul is in an inaccessible place and so never emerges." This expression is used when speaking of an excessive upheaval of emotion or feeling, such as joy, anger, pain, etc.
سات	sát 'time'
	ته وساتنه "at that time"
دل	dĩl 'heart'
وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stop, desist'
	ته بو من هه ر ته وساتنه دلم بوه ستایه "My heart should have stopped beating then" (from delight in speaking to her)

سه رتان نه يه شينم

sərtan néyěšenin 'lest I give you a headache' = 'to make a long story short.'

"all she said was..."  
qese kesh her e wende byoo ke wootsi...

"there won't be anyone home."  
ke san le male w nabit

توانين

twanin (twan-) (foll. by subjunct.) 'to be able to..., can'

سر دان

sər dán 'to visit, pay a visit'

له دم

lə dém...da 'immediately behind'

درگا

dərgá 'door'

ريگه

řegé 'way, road'; here: 'opportunity, time for'

"We'll have an opportunity to talk a bit."  
rikey i ye k doo qese man e bit

28

"how nice!"  
be xwa xwose

29

که و ابو

kəwábu 'thus, so'

واز هينان

waz henán (hen-) 'to give up, quit'

هه تاكو

hetáku 'until'

ئاواتي دل

ʔawat-i díl 'heart's desire'

گه يشتن

bə geyštín (gə-) 'to arrive at, reach; to obtain'

که و ته

kəwtնè 'to start' (doing s.th.)

نه گه ت

nəgbét 'unfortunate'

"unlucky us!"  
ne ghe t

روژگار

řožgár 'all day long' (as opp. to night)

خوله هاتن

xulə-y yet (dial. variant: det) 'to walk about from one place to another'

مايه

mayé 'capital'

پياز فروش

pyazfíróš 'onion seller'

		به م روز گاره ۰۰۰ پياز فروش	"we walk about all day long to no avail"
30	به سه		bése 'enough! that's enough!'
	ويران بوون		weran bún 'to be destroyed, ruined'
	مالتان ويران بي		máltan werànbé "may your house(s) be destroyed!" approx., "darn you!"
	بو		bó? 'why?'
	خوپه رست		xoperíst 'selfish'
		بوئه وه نده خوپه رستن	"why are you so selfish?"
	كورتی		kurtí 'shortness'
	برينه وه		bĩřinewé (bĩř-) 'to cut off, cut away'
		له كورتی بی برمه وه	"to cut it short"
	ریش		říš 'beard'
	تاشین		taśín (taś-) 'to shave'
		I had a shave ریش تاشرا	"I had a shave"
	هه رچه ند		hérčənd 'although, even though'
	به یانی		bəyaní 'in the morning'
31	له ۰۰۰ هاتن		lə...hatín (ye-; de-) 'to become s.o.; to benefit s.o.'
		به راستی هه ر له خوت دی	"to tell the truth such things can only be becoming to you."
32	جل		jíl 'clothes'
	نوی		nwé 'new'
	له به ر کردن		ləbər kirdín 'to wear, put on'
	سر		sér 'head; hair'
	دا هینان		da henán (hen-) 'to comb'
	بون		bón 'perfume, scent'
	بون و به رame		bonubəramé 'perfume, scent'

بون له خو دان	bon læ xoy dán	'to wear, put on perfume'
که وته ری	kəwtne řé	'to set off, start out'
به ر	bér	'before, in front of'
ده ست نان به	dəst bæ...da nan (ne-)	'to press' (with the finger or hand)
زه نگ	zén	'bell'
له ش	léš	'body'
کلبه	kǐlpé	'blaze, flame'
ئاگر	ʔagír	'fire'
هاته جوش	hatne jóš	'to be ablaze; to be dancing' (with excitement)
هه ل دان	həl dán	'to interrupt'
34 هیشتن	heštín (yəl-)	(foll. by subjunct.) 'to permit, allow, let s.o. to'
له سه ر . . . رویشتن	ləser...řoyštín (řo-)	'to go on with... (a subject, act, etc.), continue with...'
35 ووس بوون	wis bún	'to be silent'
فرته فرته	fírtefírt	'fluttering'
له پر	lə pír	'suddenly'
مانگی چواره	maŋ-i čwardé	'the full moon' (the symbol of perfect beauty)
دیز	dírz	'crack'
ده روازه	derwazé	'portal, large door'
ده ر که وتن	der kəwtín	'to appear'
ئه م دیو	ʔémdiw	'this side; this way'
دالان	dalán	'vestibule'
دالانی سه ر ده رگا که	dałan-i ser dergaké	'the vestibule behind the door in the interior part of the house'



تی په رین	lə...te pəřín (pəř-) 'to pass through'
حه وشه	həwšé 'courtyard' (of a house, completely enclosed)
دا خستن	da xǐstǐn (xə-) 'to close; to lock'
گیرانه وه	geranəwé (ger-) 'to tell, relate'
	چیتان بو بگیرمه وه "What a thing to tell you!"
36 مل	mǐl 'neck'
شکاندن	šikandǐn (šken-) 'to break'
به ملی شکاومان	bə mǐl-i šikáwman (an idiom used to indicate disgust with oneself or another person for doing s.th. one disapproves of)
حه یف	həyf 'wrong, injustice, harm'
خوشی	xoší 'happiness'
	حه یف نیه ئیمه له خوشی دا بمین "there is no harm in our being happy!"
37	ئه وه ئه لی چی "What are you talking about!"
خراب	xǐráp 'bad'
خراب تی گه یشتوی	xǐráp te geyštuy 'you don't understand!'
شق	šéq 'kick, kicking'
ته راتین پی کردن	teraten pe kǐrdǐn 'to toss back and forth in; to bandy through, to beat s.o. up'
	به شق ته راتینی حه وشه که یان پی کـردم "They tossed me all over the courtyard as they kicked me from all directions"
38	شوخ "the beautiful girl"
له سه ر هه ل دان	lə sər... həl dán 'to come to s.o.'s help; to help s.o. against'

39	راست ئەكات	řast ʔekat	'he is right'
	قسه ی خیر	qĩsə-i xér	'a favorable word, a good word (on behalf of s.o.)'
		"She should have put in a word in your behalf."	
	کفر	kĩfĩr	'blasphemy'
	خو کفر نه ئەبو	xo kĩfĩr néʔəbu	'it wouldn't have been a sin'
40	کورە	kúřə (vocative)	'you, fellow!'
	هیچ نه بوایه	hĩč nəbwayə	'at least'
	توخوا	tuxwá (earnest entreaty)	'I say! I beg of you!'
41	نه خیر	néxer	'no, not at all'
	بیز هاتن	bez hatĩn (yə-) (foll. by subjunct.)	'to demean o.s. to, condescend to'
	لی هەل دان	...lə...həl dán	'to defend s.o. against'
	گالتە پی کردن	galte pe kirdĩn	'to sneer, mock at'
	پال دانه وه به	pal danəwé	'to recline, lean against'
	دیوار	diwár	'wall'
	سەیر کردن	səyr kirdĩn	'to watch, look at'
43	سەتل	sétĩl	'bucket'
	خوله میش	xoləméš	'ash, ashes'
	خوله میشیاو	xoləmešáw	'a mixture of ashes and water'
	کردن به	kirdĩn be...da	'to throw s.th. at s.o.'
	تەوقی سەر	təwq-i sér	'top of the head'
	دەرە وه	dérəwə	'outside'
		"the outside door"	
	بو کردنە وه	bo kirdnewé	'to open (a door, etc.) for s.o.'

	به يك شوق	"with one kick"
فری دان	fīre dāne (də-)	'to throw s.o. into'
44 هاری	hawřé	'friend, companion'
له تاسه وه چوونه وه له	le tāsəwə čunəwé le...da (č-)	'to swoon, faint from...'
ده ست وپی	dəstupé	'hands and feet; limbs'
	بیر رایه	"if they had been cut off"
به خو زانین	bə xoy zanín (zan-)	'to feel, know that something has happened to o.s.'
له به ر خویه وه	ləbər xóyewə	'within or to one's self'
ناوچه وان	nawčəwán	'forehead'
گرژ	gīrž	'sullen; morose (face)'
تال	tál	'bitter'
پر له	pīř le...əwə	'full of'
داخ	dáx	'sorrow, grief'
ده ستی خوش بیت	dəsti xóšbe	'blessed be his hand; God bless him!'
گیران	geřán (geř-)	'to take s.o. around'
	...و کولان به کولانی شار بیان گیرایتایه	"and (I wish) they had ridden you through every street in town," a fitting humiliation for the likes of you.
روو کردنه	řu kīrdnó	'to face, turn to s.o.'
	خو گویت لی بوو	"well, now, did you hear it all?"
پیویست به ...کردن	pewīst bə... kīrdín	'to be a need for... to (do s.th.)'
هاته وه	hatnəwé (yə-)	'to come back, return'

- ١  
٢ راوه ژیشك زور خوشه ، " نه وزاد " بو بوبه بنیشته خوشه ی ژیردانی  
" نه سرین " خوشکی نه یئه ویرا بیزویته وه خیرا پی ئه ووت : شه رتبی ئه بی  
٣ راوه ژیشکیکت پی بکه م ! . نه سرینیش نه یئه زانی راوه ژیشك چی یه ! . جاری  
٤ وا هه بولی ئه ترسا ، جاری واش هه بو واقعی ووررئه ما ! . هه تا هاته سه رئه وه له  
باوکی بپرسی ئه م راوه ژیشكه كه هه مو جار نه وزادی برای گـرتویه به ده مه وه  
چی یه ؟ . .

- ٥ شه ویکي وه کو ئیمشه وئه وا نه سرین و نه وزادی برای و باوک و دایکی  
٦ پیکه وه هه موله ژووره وه دانیشتون . تازه تارچك ده ر چوبو دایکیان بو سـورر  
کردبونه وه و بو دانا بون تیریان لی خوارد بو درنگه ی وورگیان ئه هات ، به گیزه ی  
٧ سه ماوه ره كه ش له كه ل نه وزادا سه مایان ئه کرد ! . گوتوپر راوه ژیشكه كه ی  
كه وته وه بیر ، خله خل هه ران کرد بولا ی باوکی ، ده ستی کرده ملن و ووتی :  
٨ تو خوا بابه کیان ! . نه وزادی برام هه مو جار پیم ئه لی : شه رتبی ئه بی  
٩ راوه ژیشکیکت پی بکه م ! . راوه ژیشك چی یه ؟ . .

- ١٠ باوکیش ده ستی کرد به پیکه نین و ووتی : روله شتیکی وان یه ، نه وزاد  
١١ با هه ربو خوی قسه بکا . نه سرین ئه وه نده ی تر شیرینی پیا چو ، ئه م لا وئه ولای  
١٢ باوکی ماچ ئه کرد ولی ئه پار رایه وه كه بو بکیریتته وه . دایکی نه سرینیش رووی تی  
١٣ کرد و ووتی : تو خوا پیاوه كه ! دلی كچه كه م مه شكینه بو بکیرره وه بائیمه ش گویمان  
لی بی .

- ١٤ ئینجا باوکی زه رده خه نه یه کی کرد و پی ووت دانیشه تا بو تان بکیرمه وه .  
١٥ نه سرین دانیشته و نه وزادیش چووه ته نیشتیته وه ، باوکیان ده ستی کرد به گیرانه وه ی

و ووتی : —

- ۱۶ " ئە حە ی کررنوو ، رە شە ی خە جە لا و ، مە جوڵی خامە و عارفی ئالسی "
- ۱۷ دە ورە ی " ئە حە ی جاو " ئە دە ن بە قسە کردن و شت گیرانە وە . ئە حە ش ئە لی : لیم گە رین بچن بە ری خوتانە وە برسیمە ، ئیمروو حە لوایه کم داوہ بە وە ستا
- ۱۸ گورووتی دار تاش بە پە نجا پوول . " ئە مین چشتیر " دابە ستە یە کی قە لـە وی سە ربربوہ ، ئە چم بایی پە نجا پوولە کە گوشتی لی ئە کررم و ئە یبە م بو " فە رجی توفیقی کە بابچی " بوم بکا بە کە باب تیری لی ئە خوم جا ئە و وە ختە دیمە وە قسە م بو بگێرنە وە ! . .
- ۱۹ خیرا عارفی ئالی ئە لی : ئای [مامە حمە د] ! . وە رە ئە مانە هیچیان و ورگی تو پەر ناکە نە وە ، ئە وا گردە کە ی "زیرینوک" لە و دیوہ وە بە پی فیل ژیشکی لی کە وتوہ ، ئە چین راوہ ژیشکیکی باشی لی ئە کە یین ، گوشتی ژیشکیش قە لـە وە بە تامە شلپە ی دی لە رونا ئە یهینینە وە و ئە یبرژینین ئە وە ندە بخوہە تا لە لووت دیتە وە .
- ۲۰
- ۲۱ بینە پە نجا پوولە کە با هە ر لە ئیستاوہ لە لای " یوسب " بوی بدە یین بە دار بو برژاندە کە ی ! . .
- ۲۲ مامە حمە د توزی رائە مینی و لە پاشا ئە لی باشە ، هائە وە پە نجا پوولە کە و
- ۲۳ با بچم حە لواکانم دابنیم . خو ی ئە گە یە نیتە بە ر چاخانە کە ی [دە رویش شە ریفی چایچی] لە وی حە لواکە ی فرری ئە داو خیرا ئە گە ریتە وە .
- ۲۴ — نە سرین توزیکی تر خو ی لە باوکی نزیك ئە خاتە وە و ئە لی : ئی ! بە خوا
- ۲۵ بابە گیان خو شە ، دە ی بومان تە واوکە ! — باوکی شە ئە لی :
- ۲۶ ئە م کومە لی ئاجیل و ماجیلە ئە حە هە ئە گرن و تە نە کە یە ک لـە بە ر دووکانە کە ی حاجی سالحی شووشە فروشا دانرا بو ئە کە ن بە تە نە کە داو لسی ئە دە ن روہ و گردی سە یوان ، توزن لـە و ناوہ دا بە دە مە تە قی و

- ۲۷ شه رره قسه لسه که لّ خه لکا راءه بویرن . هه رکه س چاوی پیاڼ ته که وی سه رسام  
ته مینن که ته م ده سته یه چوڼ وایه کیان گرتووه ؟ ! . . .
- ۲۸ بانگی شیوان دادیت ئینجا له ویوه ته چن به رووی زیرینو کدا ' تـ  
ته که نه ته وی بانگی خه وتنانیش ته بن و دنیا تاریک دایی .
- ۲۹ ته حه ش جار جار روویان تی ته کاو ته لی : . . . . . ! کـه ی "راو"  
۳۰ وا ته بن ؟ به م شه وه چوڼ راو ته کری ! . مه جولیښ ته لی : بی ته زایی [مامه حمه د] !  
۳۱ تو " شه واره " ت نه کرد وه ؟ ته لی به لی وه الله کردووه . ته لی : ده ی راوه  
۳۲ ژیشکیتس وه کوشه واره به شه و ته کریت . ته لی ئا ، ده ی باشه با برروین .
- ۳۳ ته چن تا ته که نه سه رگرده که . له وی ته حه ی کرنو ته لیت : ئینجا  
۳۴ ته بن سه ر راو بن راوی بو دامه زیرین . ته حه ی جاو ته که ن به دیاری سه ر  
۳۵ راو پی ته لین : " مامه حمه د " ! . تو پیری ناتوانی هه رراکه یت سه ر راوه که بگره  
ده ست ، بو خوت لیږه دانیشه " ته نه که " که له به ر ده م خوتا دانسی .  
۳۶ به ردیکشی ته ده ن به ده سته وه ته لین ده ست بکه به " ته نه که " کوتان و  
ته ته ق ، ئیمه ش ته چین بن راوه که ته گرین .
- ۳۷ ته ویش ته لی : . . . . . ! . ته م ته ته ته قه چي تیدایه ؟ . ته لین :  
۳۸ ئای [مامه حمه د] چوڼ وا ته لیت ؟ . که تو لیږه ده ست کرد به ته ته ته ق  
ژیشکه کان هه مو هه ریه که له بنه ده وه نیکا بو خویان ده ره په ررن ، ئیمه ش وورده  
وورده ئه یانگرین و سه ریان ئه برین هه تا کولیکی باشیان لسی  
دائـه گرین و ته وه خته دینـه وه بولای تو پیکـه وه هـه مومان  
۳۹ ئه چینه وه بو ناوشار . به لام توو ، تا ئیمه نه ینه وه نابن بیزویت وه  
ناشبی لـه [ته نه که] کوتان بکه ویت ! . .

٤٠      ٺٺـ لـى باشه بررون به لام ٺـ ٺـ ٺـ گه زور نه گرن خراييتان پى  
ٺـ كه م ! ٠ ٺـ ٺـ لـين باشـ ٠

\* \* \*

٤١      [ مامه حمه د ] بوځوى ده ست ٺـ كا به [ ته نه كه ] كوتان و ٺـ مانيش  
به ناوى بن راوه وه له گرده كه دينه خواره وه هه تا له [ مامه حمه د ] وون ٺـ بن  
٤٢      پى پيا دينن روه و ناوشار ! ٺـ وا [ مامه حمه د ] يش هه رله وى بوځوى ته قـه  
دى و ته نه كه ٺـ كوتـى ! ! ٠

٤٣      كه ٺـ گه نه وه ناوشار ده مه ده مى خه و تنانه ٠ عارفى ٺـالى خوـى  
٤٤      ٺـ گه يه نيته چاخانه كه ي ده روپش شه ريف پى ٺـ لى : [ مام شه ريف ] ! ٠ مامـه  
حمه د ٺـ لى وام له به رقاپيه كه ي مزگه وتى سه ي حه سه نا ناتوانم بيم ، حه لواكانم  
٤٥      بو بنيريه وه ٠ " مام شه ريف " يش ٺـ لى : ٺـ وا له وى يه بوى به ره ٠ عارف ٺـ كا  
٤٦      به حه لوا داو ٺـ يهينى ٠ له سه سه كوه كه ي به رمالى [ حه مه عه نيه ر ] هـ ر  
چواريان چوكى لى دائه ده ن هه موى ٺـ خون و ته به قه كه ي فررى ٺـ ده ن ! ٠  
٤٧      [ مامه حمه د ] يش وا له ولا وه هر " ته نه كه " ٺـ كوتى ! ٠

٤٨      كوتو پرر له ويدا جاندرمه يه كيان لى راست ٺـ بيته وه ، تيان ٺـ خوررى  
٤٩      كورره به م دره نگ وه خته ليړه دا چى ٺـ كه ن ؟ ٠ ٠ عارف ده ست ٺـ با په نجا  
پووله كه — كه له مامه حمه دى وه رگرتبو — ٺـ يخاته مستى و ٺـ ويش له كـول  
ٺـ بيته وه ! ٠

٥٠      ٺـ مان ليړه دا بلاوه ي لـى ٺـ كه ن وه هه ريه كـه ٺـ چيته وه  
بو مالـى خويان به شينه يى قاچى لـى رائه كيشن و ٺـ نون ٠

۵۱ — نہ سرین قسہ کانی ئیجگار پی خوشی بی ، لہ خوشیانا خوی ہ لئہ گو۔

٥٢      لَوڻِي وَخَوِي ءِ نوسِيئيَ به باوكيه وه وءِ لِي : ئِي ! . بابِه گِيان ، ءِ مان لِه م لا وه  
نوستن ءِ ي ءِ حه ي جاو ، چي به سه رها ت ؟ . - باوكيشي ءِ لِي :

۵۳ له ولا وه [مامه حمه د] هه رځه رېكه ته نه كه ښه كوټي و ته قوه هورري  
 داناوه و جار جار له به رځوشيه وه ښه لي: "چاكي بكوته ښه مردوت مري" گوشتي  
 ژيشكه "خور رايي ني يه . ! ."

۵۴      ءے یکوتیؑ ءے یکوتیؑ هه تا دوو به شی شه و ءے رروا و سه یر ءے کا ها وریکانسی

۵۵ دیارنیں • گوئی ناداتیٰ ہے رہے یکوتیٰ ہے تا وای لیٰ دی شل ئے بی و وہ تہ وزہ

۵۶ کوتی پئی ئه که وی و ده ستی سارد ئه بیته وه ! جار جار رائه چه نی و ده ست

۵۷      ئەكاته وه به لى دان ۰۰ وه رس ئە بى و هيچ ده نڭ و سه نڭيكيش لـ هيچ

۵۸ لایہ کہ وہ نی یہ . ئے وا وورد و وورد و شہ بہ قیشی دا ' بہ جاری لہ ہیلایا

۵۹      په لوپړۍ پچرا . هه لئه ستی شه قی له ته نه که که هه لئه دا وروه و ناوشار بسوی

۶۰۔ کشی ! ۔ بہ م لا و بہ ولا شا ہہ ر لا ی بوئہ کاتہ وہ بہ لکو ' یہ کی لہ

ہاوریکانی بہ رچا و کہ وی؄ ہاوریش وان لہ شیرین خوا !! ۰۰

دوش دوش بوی دیته وه تا نه گاته وه مزگه وتی [سه ی سه نه] له وی ٦١

ہیزی لیؑ پچوریؑ ولیؑ ءے کہ ویؑ رہ ست ءے کا بہ جنیودان بہ مہ جوال وءے وان !

۶۲ له داخانا که ف ءه چه ریننی و کفری دوانزه امام ءه کا ءه هلی گه رره ک لی کو ءه بنه وه و

دہ ورہ ی ئے دہ ن : ہا ' [عامہ حمہ د] ! • خیر بی ئے وہ چیتہ ؟ •

۶۳ - وازم لی یینن ..... ئیمشه وئه و سه گ جمنانه برد میان بو

راوہ ٲیشک ، لہ عیوآرہ وہ تا عیستہ [تہ نہ کہ] ۛ کوتم پہ لو پوم لی برراو لہ

برسانا مردم ! ..



- ٦٤      که ئە لّی : راوه ژیشک ، قا ، قاخه لکه که ده ست ئە که ن به پی که نین و
- ٦٥      گالته پی کردن پی . [مامه حمه د] ئە وه نده ی تر شیت ئە بی ، جنیو ئە داوه کـو
- ٦٦      گه لای دار . به لام کی گوی ئە داته جنیوی ! .
- ٦٧      به ره که ت دا " پیره میرد " په یدا ئە بی و دوو کولیره و دووئیستگان چای
- ٦٨      بو ئە کرری و ئە یخوا ، ئاهیکی پیا دیته وه . له پاشا لی ئە پرسى : مامه حمه د
- ٦٩      ته به قه حه لواکه ت کوا ؟ . ئە لّی : وا له چاخانه که ی ده رویش شه ریف .
- ئە مه ئە لّیت وه ئە ستی ئە چی بو لای ده رویش شه ریف ! .
- ٧٠      وورده وورده به ری ئە که وی . وه خت دره نگه چیشته نگاوه . له ولا وه
- ره شه و مه جوّل و ئە وان له پاش ئە وه که نان و چای خوڤان له مالّی خوڤان ئە خون و
- تیرخه ویش بوون یکه ، یکه رووئه که ن بو چاخانه که ی ده رویش شه ریف بو بینینی
- کاره ساتی ئە حه ی جاوبه [ ده رویش شه ریف ] ! .
- ٧١      له ده وروبه ری دوکانه که خوڤان دائه گرن و ئە بینن وا ئە حه ی جاو
- به شه له شه ل هات وله به رقایی چاخانه که وه ستاوبانگی کرد : ده رویش ! .
- ٧٢      ته به قه حه لواکه م کـوا ؟ . بعده ری ! .
- ٧٣      ده رویشی به سه زمان واقعی وورئه مینی ، ئە لی : حه لّوای چی "مامه حمه د" ؟
- ئە ی شه وی عارفی ئالّیت بو نه نارد بوم ناردیه وه ! .
- ٧٤      — کورره بینه ته به قه حه لّوا که م دایکی توو عارفی ئالّیشت وا لـی
- ئە که م ! . ئە وا عارف و ئە وانیش خوڤان دا گـرتوه له به ری که نین
- هیزیان لـی برراوه .

- ۷۵      ئە ھە ی کرر نوو لە سووچیکە وە خوێ کوتایە چاخانە کە و " سە ی عە و لای  
 حاجی سە ی ھە سە ن " وەھە ندیکێ تر دانیشتبون لە مە سە لە کە ی تی گە یانندن !
- ۷۶      کـسـی مـا لە بە ر پـی کە نـین بـتوانـی خوێ بگری .
- ۷۷      [ سە ی عە و لای ] چوہ بن دە ست ئە ھە ی جاوہ وە پـی ووت : " مامە ھە د " !  
 ئە گە ر ئە و تە بە قە ھە لوائە لە و دە رویش شە ریفە نە سینیتە وە بە [ مە ر قە د ی  
 ۷۸      کاکە ھە د ] شارە دە رت ئە کە م . خوێ خواردووە تی و کە چی ئیستە ئە لـسـی  
 بۆم ناردویتە وە ! .
- ۷۹      چوہ لای [ دە رویش شە ریف ] یشە وە ووتی : تۆ عە یب ناکە ی ؟ بە لای  
 خۆتە وە دە رویشیت و نوێژو روژوو ئە گری ' کە س نە ما تە ماعی تی کە ی ئە ھە ی باری  
 قورر بە سە ر نە بـی ! ! ! .
- ۸۰      جا ، وە رە سە یری ئە م بە زمە کە ! . [ مام شە ریف ] وە کوفیشە کە شیتە  
 ۸۱      چو بە عاسمانا . لە گە ل ئە ھە ی جاو دە ستیان دایە یە خە ی یە ک و بە جنیودان و  
 ۸۲      بە سە رو گویلا کی یە ک کوتان بە ر بونە یە ک ! . ھە مو شاری سولە یمانیان رژابە سە را ،  
 ئە و روژە لە بە ر بە زمی ئە مانە کە س کارو کاسپی بۆ نە کـرا .
- ۸۳      جار جاریش " مامە ھە د " بە " دە رویش شە ریف " ی ئە ووت کوررە . . . .
- ۸۴      ھە لوائە ت خوارد وە ، تە بە قە کە م بۆ نادە یتە وە ؟ ! . جاوہ رە دە رویش  
 شە ریف ئیمان لـە کە للە تا بمینیت ! ! .
- ۸۵      لە پاش ئە وە کە تیریان لە سە رو گویلا کی یە ک ھە لدا ھە ر یە کە لـە  
 لایە کـە وە وە کـو تە ر راح لـسـی کە و تـن ، بە لـام " مامە ھە د " .  
 ھیلا کتر بو چونکە شە ویش نە نوستبو ! . .

۸۶ ئینجا خەلکە که لە بەین خویانا هەریه که د پانزه پوولیان کوکرد و و  
 یکیک چو د وو هوڤه هەلواو ته به قیکی تری کرری و هیئای دای به "مامه حمه د" و ووتی:  
 ها "مامه حمه د" ئە وە هەلواو ته به قە که ت .

۸۷ "مامه حمه د" پشوویه کی پیا هاته وە و به تایبه تی که ته ماشای کرد لـ

۸۸ هیئه که ی خوی گە لی زورتره ووتی : نه جیبینه ! . له هە وە له وە تا ئە م هـ مو

۸۹ تیه لدا نه شم نه خوارد بو بوتان بهینا مایه باشتتر نه بو ؟ ! . ته به قە هەلواوی  
 خسته سه سه ریولی دا روشت و له ولا شه وە خەلکە که بلأوه یان لی کرد .

\* \* \*

۹۰ باوکی نه سرین که له هە موقسه کانی بوە وە ووتی : رۆله نهـ سرین !

۹۱ ئە مه بو "راوه ژیشک" . ئیتر نه سرین له به رپی که نین ئارامی لی بررابو ، له پاش  
 ئە وە فیر بو بو نه وزادی برای نه یئه ویرا بیزوێته وە خیرا هە لیئه کوتایه سـ ری  
 ئە یووت : " شه رتبی ئە بی راوه ژیشکیکت پی بکه م ! . "

۹۲ منیش ئە لیم ئیمەر روژ له هە مولایه راوه ژیشکه ، هە ندیک له ژیر نوینه که ی  
 خویانا به ئاسوودە یی قاچیان را کیشاوه و " ته نه که " یه کیان داوه به ده ست  
 هە ندیکی تره وە ، ئە و ته نه که ی بوش ئە کوتی و ئە وانیش پی پی ئە که نن ! ! .

لـ " هە میشه به هـار "

(به غدا ، ۱۹۶۰) ، لایه ره ۷۲ وە ر گیراوه .

- 1            راو            řáw 'hunt, hunting' (n.)  
               ژیشک        žišík 'hedge hog'  
               راوه ژیشک    řawožišík 'hedgehog-hunting; the hedgehog hunt'
- 2            نه وزاد        newzád 'Nawzad' (masc. name)  
               بون به        bún be 'to become'  
               بنیشت        bïnešt 'chewing gum'  
               ژیر            žer 'under'  
               دان            dán 'tooth'  
               نه سرین        nesrín 'Nasrin' (fem. name)  
                               "بویوبه ... نه سرین" [this sentence]  
                               "had come to be like a delicious piece of gum for Nasrin to chew on" i.e., she would constantly repeat the above sentence.
- ویران        werán (wer-) (foll. by subjunct.) 'to have the courage, dare to do s.th.'
- بزونه وه        bīzunəwé (bzu-) 'to move, make a move'
- شه رتبی        šérdbe [šértbet] formula: "I promise..."  
                               "ئه بی راوه ژیشکیکت پی بکمم" I must send you on a hedgehog hunt."
- 3            جاری وا هه بو...    jár-i wa hébu...járish wa hébu 'sometimes...sometimes; now...then...'  
               جاریش وا هه بو  
               واق وورر مان    waq wīř mán (men-) 'to be greatly bewildered'
- هاته سه رئه وه    hatne sér ʔəwé (ye-) (foll. by subjunct.) 'to come to the point that'  
                               هه مر جار "always"
- گرتن به ده مه وه    girtín be deməwə (gr-) 'to repeat constantly, keep talking about'

5	شە ویکشی	"one evening"
	ئەوا	ʔəwá 'there; there was'
6	تازە	tazé 'newly; recently'
	قارچك	qarčĭk 'mushrooms'
	دەر چۆن	der čún (č-) 'to come out, appear'
	سورر كۆردنەو	sur kĭrdnəwé 'to fry'
	دا نان	da nán (ne-) 'to place s.th. down; to serve' (food)
	تیر خواردن لە	ter læ...xwardĭn (xo-) 'to eat one's fill of...'
	دەرنگە	dĭrĭngé 'sound produced by pounding on s.th. full or solid'
	دورگ	wĭrg 'stomach; belly'
	گیزە	gizé 'simmering (noise)' (onom.)
	سە ماوەر	səməwér 'samovar'
	سە ما كۆردن	səmə kĭrdĭn 'to dance' (a group folk-dance)
7	كۆتەر پەر	kutupĭř 'suddenly, all at once'
	كەوتنە بیر	kəwtne bĭr 'to come to mind; to think of, remember'
	خلەخل	xĭləxĭl 'the staggering walk of a child; spinning'
	هەر را كۆردن = راكۆردن	herra kĭrdĭn 'to run'
	دەست كۆردنە مل	dəst kĭrdnə mĭl 'to embrace'
	تەرخوا	tuxwá 'please! I beg of you!'
	بابە	bábe (vocative) 'daddy!'
	گیان	gyán 'spirit, soul'; in direct address: 'dear!'
	دەست كۆردن بە 10	dəst kĭrdĭn bə 'to start' (doing s.th.)

پیکه نین	pekenín 'laughing' (n.)
روله	řólə (vocative) 'my child!'
	شتیکى وا نى يه "there is no such thing"
	نه وزاد با هر بوخوى قسه بکسات "Let Nawzad say whatever he wants."
11 نه وه نده ي تر	ʔəwəndə-itír 'that much more, all the more'
شيرينى چون به	širin-i bə...da čun (č-) 'to be fascinated by...'
	هم لا وئيه ولا "this side and that side" i.e., on both cheeks.
ماچ کردن	mač kirdín 'to kiss'
پاررانه وه له	lə...pařanəwé kə (paře-) (foll by subjunct.) 'to entreat, beg...to do s.th.'
گیرانه وه	geřanəwé (geř-) 'to relate, tell' (a story)
12 روو تى کردن	řu te kirdín 'to turn around, turn and look at'
پياوه که	pyáwəke (vocative) 'my husband!'
13 دل شکاندن	dıl šikandín (šken-) 'to rebuff; to disappoint s.o.'
گوی لی بوون	gwe lə...bún 'to listen to...'
14 زه رده خه نه کردن	zərdəxənə kirdín 'to smile'
15 ته نیشته	təníšt 'side; beside'
16 نه حه ي کررنوو	ʔəhə-i kīrnu 'Ahmed Kirnu'
	هه diminutive for هه 'Ahmed'
ره شه ي خه جه لاو	řəše-i xəjəlaw 'Rasha Khajalaw'
مه جولى خامه	məjol-i xamé 'Majol Khama'
طرفى ئالى	ʔarf-i ʔalé 'Arif'Ale'
ده وره دان	dəwre dán 'to encircle, surround'

آهه ی جاو	ʔehə-i jáw 'Ahmed Jaw' a simple-minded candy vendor in Sul., a popular butt of jokes.
17 لی گه ران	lə...gəřán (gəře-) 'to leave s.o. alone' "go your own way" به ری خوتانه وه "I'm hungry." برسیمه
حه لوا	həlwá 'halwa' (local candies made of manna and sugar)
وه ستا	westá 'master' (in a profession or trade)
وه ستا گوروون	westa gurún 'Wasta Gurun'
دار تاش	dartáš 'carpenter'
به	bé 'for the price of, for'
پوول	púl (unit of currency, similar to a penny) approx.: 'fils; penny, cent'
18 آه مین چتیر	ʔemin čitír 'Amin Chiteer' (a well-known butcher in Sul.)
دابه سته	dabesté 'fattened lamb'
قه له و	qeléw 'fat'
سه ر بررین	ser bǝřín (bǝ-) 'to kill, slaughter'
بایی	baí 'the worth of, for (the price of)' "50 cents worth of..." بای په نجلا پوول
گوشه	góšt 'meat'
بیردن	bǝrdín (bǝ-) 'to take'
که بابچی	kəbabčí 'kabob maker'
فه رجی توفیقی که بابچی	fəreǝj-i tofiq-i kəbabčí 'Faraj Tofiq the kabob maker'
کردن به	kǝrdín bǝ... 'to make s.th. into..., make...out of s.th.'
جا	já 'then'

		دیمه وه dial. var. Sul. "I come back"
19	ئای	ʔáy 'O! hey!'
	مامه	máme (vocative of mám) 'uncle!' (title of respect prefixed to name of men older than the speaker)
	حمه د	hməd, hməĩ 'Ahmed'
20	پیر کردن	pĩř kĩrdĩn 'to fill'
	زیرینوک	zeřinók 'Zerinok' (a place very near Sul.)
	دیو	díw 'side'
		له و دیو وه "on the other side"
	به پی فیل	bə pey fíl 'a great deal'
	که وتن (له)	lə...kəwtĩn 'to be found in'
	به تام	bə tám 'delicious'
	شلپه	šĩlpé 'splash'
	شلپه هاتن له	šĩlpə hatĩn lə...da (ye-; dial. var.: de-) 'to be splashing full of...'
	رون	řón 'lard'
		شلپه ی دی له رونا : The Kurds favor very rich foods.
	برژاندن	bĩřžandĩn (bĩřžen-) 'to grill'
	ئه وه نده	ʔəwəndé 'so much'
	لوت	lút 'nose'
	هاته وه	lə...hatnəwé 'to come out of'
21	یوسب	yosĩb 'Yusib'
	دار	dár 'fire-wood'
22	رامان	řa mán (men-) 'to pause'
	له پاشا	lə páša 'afterwards, then'



هـا	há (voc. particle) 'there! there you are!'
23 گه ياندن	gəyandín (gəyen-) 'to take, bring to' خوى ئە گه يه نيته بهر چاخانهكه "he betook himself to the front of the tea-shop"
چاخانه = چايخانه	čaxané = čayxané 'teashop'
ده رویش شه ريفى چايچى	derwiš šeríf-i čayčí 'Derwish Sharif the teashop-keeper'
فرى دان	fīre dán 'to throw away'; here: 'to leave'
24 نزيك خسته وه	lə...nīzik xīstīnewə (xə-) 'to move s.th. closer to...'
ئى	ʔé 'yes! go on!'
به خوا	bə xwá 'by God! indeed!'
25 ده ي	déy (asseverative particle, used with imperatives)
ته واو كردن	təwaw kīrdín 'to complete, finish s.th.'
26 كومه ل	komél 'group'
ئاجيل و ماجيل	ʔajilumajíl 'devils, demons'
هه لگرتن	həl gīrtín (gr-) 'to carry'; here: 'to take away'
ته نه كه	tənəké 'tin can' (usually an empty five-gallon gasoline can)
له بهر	lə bér...da 'before, in front of'
حاجى	hají 'pilgrim (who has made the pilgrimage to Mecca), hajji'
حاجى صالح	haji salīh 'Hajji Salih'
شوشه فروش	šušefīróš 'glassman, glazier'
	"Hajji Salih, the glazier" was a shopkeeper who sold nothing but glass, nails, etc. for win-

dows and door fittings

دا نان	da nán (ne-; pass. stem: nr-) 'to place, put'
کردن به	kirdín bæ...da 'to grab; to steal; to make off with'
لی دان	le dán řuwəw 'to repair to, take off for, head for'
سه یوان	səywán 'Saywan' (a hill very close to Sul.; it is the main cemetery of the city).
ناو	náw 'vicinity, place'
ده مه ته تی	dəməteqé 'chat, idle conversation'
شه ره قسه	šəřeqísé 'squabble, exchange of curses'
27 سه رسام مان	sərsam mán (men-) 'to be puzzled; to be greatly surprised (at how....: kə...čón...?)'
ده سته	dəsté 'group, set'
یه ک گرتن	yək girtín (gr-) 'to come together, get together'
بانگ	bán 'call to prayer'
28 بانگی شیوان	baŋ-i šewán 'the sunset call to prayer' (the fourth of the five prayers of the day, coming immediately after sunset)
دا هاتن	da hatín 'to come about, take place'
به روی... دا	bə řú-i...da 'in the direction of'
تا	tá 'by the time that...'
بانگی خه وتان	baŋ-i xəwtínán 'the evening call to prayer' (last prayer of the day, usually an hour and a half after sunset)
دنیا	dínyá 'the world'
تاریک دا هاتن	tarik da hatín 'to become dark, get dark'

29	جار جار	jar jár 'every now and then, from time to time'
	روو تی کردن	řu te kirdín 'to turn and look at s.o.'
		که ی "راو" وا ئه بی ؟ "who ever hunts like this?"
30	قهزا	qezá 'predestined accident'
	بی قهزا بی	bé qezàbi ! (formula for entreaty) 'please!'
	شهاره	šewaré 'night hunting'
31	وه الله	wəlláhi 'by God! indeed!'
32	ئا	á 'oh! ah, yes!'
33	سەر	sér 'top, crest' (of hill)
	سەر راو	sərřáw 'the beginning point of the hunt'
	بن راو	bĩnřáw 'the end of the hunt'
	دا مه زانندن	da mēzrandín (mēzren-) 'to establish, set up'
34	دیار	dyár 'visible'; approx.: 'sign, mark'
35	پیر	pír 'old, aged'
	هه را کردن	herra kirdín 'to run'
	کرتن ده ست	girtíne dēst (gr-) 'to take; to take charge of'
	له به ردهم...	lə bērdēm...da 'in front of'
36	ده ست کردن به	dēst kirdín bē 'to start (doing s.th.)'
	کوتان	kutan (kut-) 'to beat, pound on; pounding, beating' (n.)
	ته ته ته	teqetēq 'beating, pounding' (n.); noise of pounding' (onom.)
37	چی تیدایه	čí tedayē 'what is it for?'
38	له بن	lə bĩn...da 'under'

	دوه ن	dəwén 'bush'
	دەر په ږږین	der peřín (peř-) 'to flee, rush out'
	وورد وورد	wirdé wirdè 'slowly, but by bit'
	گرتن	girtín (gr-) 'to catch'
	کول	kól 'load'
	بر لای	bo lá-i... 'to where...is, to'
	ناو شار	naw šár 'into town; city, town'
39	تا	tá (with neg. subjunct.) 'until, before'
	تانهینه وه نای بـرـویت	"you mustn't leave before we get back"
	وه ناشی	"nor must you..."
	که وتن له	le...kəwtín 'to stop doing s.th.'
40		خراييتان پی ته کـم approx. "I'll take care of you!"
41	به ناوی	be naw-i...əwə 'in the name of; on the pretext of'
	هاته خواره وه	hatnə xwarəwə 'to come down, descend'
	وون بون له	le...wín bún 'to be lost from the sight of...'
		پی پیا دینن روه و ناو شار "They beat it back to town."
		ته قـه ی یه teqáy ye "he makes a lot of noise"
43	د مه	dəmé 'time, period'
	خه وتان	xəwtnán 'evening'
44	قاپی	qapí 'entrance'
	مرگه وت	mǐzgówt 'mosque'
	سه ی	séy 'Sayyid' (title given to descendants of Muhammad through his daughter Fatima)

	حه سه ن	hesén 'Hassan'
	ناردنه وه	(bo) nardnewé (ner-) 'to send back (to)'
45	ئه وا	ʔewá 'there, in that place'
	کردن به	kirdín be...da 'to grab s.th.'
46	سه کو	sékú 'platform; mound'
	به ر	bér 'beside, by'
	حه مه ی عه نبر	heme-i ʔenbér 'Ahmed Anber'
	چه ک دان له	ček le...da dán 'to kneel, squat down on...'
	ته به ق	təbéq 'tray'
	فری دان	fīře dán 'to throw away'
48	کوتوپر	kutupír 'all of a sudden'
	جاند ره	jandirmé 'gendarme; policeman'
	"comes straight to them" لى راست ئه بيهته وه	
	تى خورران	te...xuřán (xur-) 'to call to...'
	کورره	kúřə (vocative) 'boys!'
	"at this late hour" به م دره ننگ وه خته	
49	وه ر گرتن	wər girtín (gr-) 'to take'
	خسته	xīstīné... 'to place s.th. in...'
	مست	míst 'palm'
	"this too is gotten rid of" ئه ويش له كول ئه بيهته وه	
50	بلاوه ی لى کردن	blawéi le kirdín 'to disperse, scatter' (intrans.)
	به شينه یی	be šeneí 'leisurely'
	قاچ	qáč 'leg'
	را کیشان	řa kešán (keš-) 'to extend, stretch s.th. out'

	نوستن	nustín (nu-) 'to sleep'
51	ئىجگار	ʔejgár 'completely; very much'
	پى خوش بون	pe xoš bún 'to like, be delighted by'
	هەل گولوفان	həl gulofán (gulofe-) 'to rub'
	نوساندن	nusandín bæ...əwə (nusen-) 'to move s.o. close to...'
52	بەسەر هاتن	bəsər hatín 'to befall, happen to s.o.'
53	خەرىك بون	xərik bún ... (fol. by indicative) 'to be busy' (doing s.th.)
	تەقوھورى دانەو	təqohoře danəwé 'to make a racket, a great deal of noise'
	مردوت مری	mīrdut mīré 'darn it!'
	خوررایى	xořaí 'free, gratis'
54		هەتا دوو بەشى شەو ئەررە "until the night is two-thirds over"
	ھاوورى	hawřé 'companion, friend'
	دیار	dyar 'visible, to be seen'
55	گوی ناداتی	gwe nádate 'he doesn't care, it doesn't bother him'
	وای لی یی	wáy le ye 'to such an extent that he'
	شل	šíl 'tired, weary'
		وہ تەوزە کۆتى پى ئەكەوى "he starts dozing off"
	سارد	sárd 'cold; numb'
	را چەنین	řa čenín (čen-) 'to wake up with a start'
	لی دان	ledán 'striking, beating' (n.)
57	وہ رس بون	wərs bún 'to get bored'
		هیچ دەنگ و سەنگیک "no sound at all"

58	شەبەق دان	šebəq dán 'to dawn; dawn approaches'
		شەبەقیشی دا "dawn was approaching"
	بە جاری	bə járe 'completely, thoroughly'
	هەللاکی	hilakí 'exhaustion, fatigue'
	پەلـوـپـو	pəlupó 'arms; hands'
	پچـرـین	pīčrín (pīčr-; pass. pīčīrr-) 'to cut, sever'
		پەلـوـپـو ی پچـرـرا "his arms were sore"
59	هەل ستان	həl stán (st-) 'to get up, arise'
	شەق هەل دان لە	šəq lə...həl dán 'to kick s.th. aside'
	کشان	(bo) kšán (kš-) 'to rush along, go ahead (to)'
60		هەر لای بـو ئەکاتـهـوه "he looks in every direction"
	بە لـکـو	bélku (foll. by subjunct.) 'perhaps, maybe'
	بەر چاو کەوتن	...ber čaw kəwtín 'to come into view; to catch sight of...'
	وا	wá 'already'
	لە شیرین خەودا بون	lə širin xəwda bún 'to be sound asleep'
61	دوشـدـوش	došdóš 'languidly'
	هـیز	héz 'strength'
		هیزی لـی ئەپچـرـری "his strength gives out"
		لی ئەکـهـوی "he flings himself down"
	جنیو دان بە	jñew dán bə 'to curse at s.o.'
62	داخ	dáx 'lamentation'
	کەف	kéf 'foam'

هه فریو "he froths at  
the mouth"

کفری دوانزه امام کردن

kīfr-i dwanzé ʔimam kirdīn 'to blas-  
pheme against the twelve Imams'

هه هل

ʔéhīl 'inhabitants, residents'

گه ره ک

geřék 'quarter (of town)'

لی کو بونه وه

le...ko bunəwé 'to gather around s.o.'

ها

há (interjection) 'well, now!'

خیر هی

xérbe! (formula) approx., 'I hope all  
is well.'

هه وه چیه ؟

ʔəwe číte? 'What's the matter (with  
you)?'

63 واز لی هینان

waz le...henán (hen-) 'to leave...alone'

هه وه سگ جنان "those scoundrels"

بردن

bīrdīn 'to take' (s.o. somewhere)

هه لوپوم لی بررا "my hands became  
numb"

هه برسانا مردم "I'm dying of hunger"

64 قا قا

qá! qá! 'ha! ha!' (onom. of laughter)

گالتیه بی کردن

galtepekīrdīn be... 'ridiculing, laugh-  
ing (at...)' (n.)

65 گه لا

gelá 'leaf, leaves'

هه کو گه لای دار approx., "as  
many as the leaves on a tree"

66 گوی دانه

gwe dāne... 'to listen to, pay attention  
to...'

67 به ره که تدا

berékétda 'fortunately'

پیره میرد

piremárd 'Piramerd' (masc. n.)

په یدا بون

peyda bún 'to come along, happen along'

کولیره

koleré 'loaf of bread'



	ئىستكان	ʔistkán 'glass (of)'
	ئامىكى پىا دىتەو	"a bit of strength comes back to him"
70	بە رى كە وتن چىشتە نگاۋ	bə ře kəwtín 'to set out; to move along' češtəŋáw 'noon'
	لە پاش ئەو	"on the other hand; meanwhile"
	لە پاش ئەو كە	lə páš ʔəwə kə... 'after, after having'
	تيرخە و بوون	terxəw bún 'to get enough sleep'
	يەكە يەكە	yeké yekè 'one by one, individually'
	كارە سات	kəresát 'catastrophe'
	... كارە ساتى ئەخەى جاۋىبە...	"the catastrophe that Ahmed Jaw would bring down upon..."
71	لە دەۋرۈبەرى خو دا گرتن ۋا بە شەلە شەل لە بەر	lə dəwrubér-i 'around, surrounding' xoy da girtín 'to hide o.s.' wa (unstressed = immediacy of action) 'now' bə šələšél 'lamely, with a limp' ləbér 'in front of, before'
72		bímdəre "give it to me!"
73	بە سەزمان	bəsəzmán 'poor, wretched'
	ۋاقتى ۋورر ئەمىنى	"becomes puzzled"
	عارفى ئاليت بو نە نارد بىرۈم نارد بىيەو	"Didn't you send Arif Ale for it, and didn't I send it to you?"
74	هينان	henán (hen-; imperative stem: ben-)
	دایكى تو... ئەكەم	: a rather violent oath
	برىنەو	bīrinəwé (br-; pass. stem: brr-) 'to cut off'

	هیز برینه وه out"	"one's strength gives
	له به ر پی که نین هیزیان لی برراوه	approx.: "they were weak from laughter"
75	سروچ خو کوتانه	súč 'corner' xoy kutáne (kute-) 'to sneak into' (a place)
	سه ی عه ولای حاجی سه ی حه سه ن	səy ʕəwlá-i haji səy həsén 'Sai [=Sayyid] 'Awla Hājji Šai Hassaṇ' (masc. n.)
	مه سه له	məsələ 'question, problem; matter'
	تی گه یاندن	lə...te gəyandín (gəyen-) 'to apprise, inform s.o. about...'
76		"Who was there who could restrain his laughter?"
77	بن سانده وه به مه رقهد	bín...(əwə) 'next to' sandínəwé (sen-) 'to obtain, get' bé (in oaths) 'by' mərqed 'mausoleum; shrine'
	به ده ر کردن	...bə dər kirdín 'to remove s.o. from...; to kick s.o. out of...'
78	(و) که چی	(u)kəčí 'but, and yet'
79	عەیب کردن به لای	ʕəyb kirdín 'to be ashamed' bə lá-i...əwə 'in s.o.'s opinion'
		"you consider yourself a dervish"
	نوێژ	nwéž 'prayer'
	روژوو	řožú 'fasting' (n.)
	ته ماع تی کردن	təmas te kirdín 'to take advantage of, exploit s.o.'
	قورر	qúr 'mud'

"Is there no one else for you to take advantage of besides poor Ahmed Jaw?"

80

جا

já 'well'

"just come and..."

به زم

bəzīm 'scene, spectacle'

فیشه که شیته

fišəkəšeté '(pyrotechnic) rocket'

"he jumps up in the air"

81

"they grabbed each other's shirt"

"each other" = یه کتر

جنيو دان

jīnewdán 'cursing; revilement, abusive language'

سر

sér 'head'

کویلاک

gwelák 'face'

"they began to fight"

82

همه شاری سوله یمانیان رڙا به سـهـرا

"the whole city of Sulaimania poured over them (to watch)"

ئه ورژه

ʔéwřožə 'on that day'

له به ر

ləbér 'because of'

کارو کاسپ کردن

karukàsp kirdín 'to work, get work done'

"nobody was able to do any work"

83

"Why don't you give me back my tray?"

84

ئیمان

ʔimán 'faith'

که للـه

kellé 'skull; head'

مانه وه

manəwé (mer-) 'to remain, stay'

85	تیر هەلدان	ter lə...həl dán 'to have one's fill of, be tired of...'
	هەر یەک	hér yəkə 'each one; both of them'
	لە لایەکەوە وەکو تەڕراج لێ کەوتن	approx.: "they fell to the ground like cushions"
	هێلاک	hilák 'exhausted'
	شەویش	"all that night; the night before"
86	لە بەین ۰۰۰ دا	lə béyn...da 'among'
	دە پانزە	"ten or fifteen"
	کو کردنەو	ko kirdnewé 'to gather, collect s.th.'
	هوقە	hoqé 'huqqa' (a weight, 2.8 pounds)
	کررین	kĩrín 'to buy'
87	پشوو	pĩšú 'a breath'
	پشوو پیا هاتتەو	pĩšú peda hatĩnewé 'to sigh deeply' (in satisfaction)
	تەماشای کردن	temaša kirdín 'to see, observe'
	هەین	hén = hín 'the one of; belonging to, ...'s'
		لە هینەکی خوی گە لێ زۆرتەر "it was much more than his own"
	نە جیب	nəjíb 'noble, highminded, magnanimous'
		نە جیبینە is vocative plural; here used sarcastically.
88	لە هەوێ لەو	lə həwélewə 'from the first, from the outset'
		تێ هەلدان = "beating"
	خواردن	xwardín (xo-) 'to eat'; often used idiomatically in the sense of to receive, undergo, suffer s.th.

تا ئەم ھەمو تێھە لدانە شە نە خواردبوو

"so that I might not have suffered all of this beating"

"wouldn't بووان بەینامایە باشترنە بو ؟  
it have been better if you had brought  
it to me...?!"

89 خستە سەر

xīstīnə sér... 'to put s.th. on...'

لە و لاشەو "for their part; also"

بلاوێ کردن

blawə le kirdīn 'to disperse'

90

"when ھەمو قسە کانگی بوو، وە  
he had finished all of the story"

91 ئارام لی برین

ʔarām lə...bīrran (pass. of bīrin) 'to  
be impatient; to be unable to keep still,  
be restless'

لە پاش ئەو قسیر بوو "now that she  
had learned what it was"

بزووتەو

bīzutnəwé (bzu-) 'to move, budge' (in-  
trans.)

خیرا ھەلیئە کوتایە سەری "she would  
immediately hit him on the head"

92 ئیمرۆژ

ʔímřož 'today'

نۆین

nwén 'bedding'

بە ئاسودەیی

bə ʔasudəí 'comfortably, leisurely'

قاچ

qač 'leg'

دانە دەست

danə dəst...əwə (də-) 'to hand, give  
s.th. to s.o.'

بوش

bóš 'empty'

بە پی کەنین

bə...pe kenín 'to laugh at s.o.'